

ספר

תורה אור

והוא לקוטי אמרים,
אמרות ה' אמרות טהורות, מזוקקים שבעתים וברורות,
מאמרים יקרים מאירים פספירים, מזהב ומפז נחמדים,
על סדרי פרשיות התורה, ודבר בעתו מיוסדים,
לחנכה ולפורים, ושירי-השירים ומועדים, וראשי-השנה ויום-הכפורים.

נאמרו מפי

קדוש עליון, אדוננו ומורנו ורבינו הגדול,
הגאון, אור עולם, איש אלקים, קדוש וטהור כעצם השמים לטהר,
כבוד קדושת שם תפארתו

מורנו ורבינו הרב רבי **שניאור זלמן** נשמתו בגנזי מרומים

אשר דרש מדי חדש בחדשו לחדשי השנה, ונתנו לכתוב, רוב הדרושים, על ידי אחיו, תלמידו, הרב הגדול בישראל, ירא
וחרד לדבר ה', מורנו הרב רבי יהודה ליב זכר צדיק לברכה, מגיד מישרים ומורה צדק דקהלה קדישא יאנאוויטש,
ועל פי צווי כבוד קדושת אדמו"ר נשמתו-עדן פתב פתיבה תמה ומאושרה, ורובם סדר לפני אחיו אדמו"ר נשמתו עדן, והוא
הגיה אותם בכבודו ובעצמו, ככתבו וכלשונו.

מהדורה בהירה, מנקרת, מפסקת ועם פתיחת ראשי התיבות

דרושים לפרשת תני שרה

❖ לשון אדמו"ר נשמתו עדן בעצמו
❖ ויצא יצחק לשוח בשדה
❖ ביאור על פרשת תני שרה

❖ (ענין שרה המכילה) "יגלה לו טעמי"
❖ להבין מה שאמרו רז"ל "יפה שעה אחת" (שירה לפסוק
"ואברהם זמן")

יוצא לאור ערב שבת קדש פרשת תני שרה ה'תשפ"ב
שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

ChassidutBehirah.com

אצל כמה וכמה חסידים היה מנהג ללמוד בכל שבוע ושבוע, (ובמיוחד בשבת), החסיד'ישע פרשה (בשבתות החורף – בתורה אור, ובשבתות הקיץ (יסיים החורף) – בלקוטי תורה), ואצל כמה היה המנהג ללמוד אותה (על כל פנים בשטחיות) עם בני משפחתם, גם עם ילדים בגיל הבר מצוה (או גם פחות מזה). (ספר השיחות התשנ"ט, פרשת לך לך, עמוד 41)

יש לעורר, שכמו שלומדים את כל ספר הרמב"ם להיותו כולל את כל התורה פולה, על דרך זה יש ללמוד את הספרים תורה אור ולקוטי תורה, המהיים תורה שכתב דתורת החסידות. וכדוע שתורה אור ולקוטי תורה הם שני חלקים של ספר אחד והמשך אחד.

(שיחת שבת פרשת חיי שרה, כנס השלוחים התשנ"ב בלתי מוגה)

אל הלומד

- ❖ הפסוקים המובאים בלקוטי תורה הם בדרך כלל בכתוב מלא (ו' בחולם או שורק; י' בחירק). השארנו אותם מלא גם לאחר הנקוד.
- ❖ כידוע, בדרושי חסידות מובאים לפעמים לשונות חז"ל בגרסאות שונות⁶, או בשנויי לשון. כדי להקל על הקורא הוספנו מרכאות למוכח מחז"ל גם בשאינו צטוט מדויק של הלשון. בשולי הגליון הבאנו, בחלק מהמקומות (בסוגרים מרבעים, ובאות כוון), הלשונות כפי שהם במקור.
- ❖ בכמה מקומות השלמנו הפסוקים ומאמרי חז"ל (בסוגרים מרבעים, ובאות כוון). במקומות אחרים השלמנו תיבות להקל את הקריאה, ובאים בסוגרים מרבעים.
- ❖ ללשונות בארמית, מהזהר וכדומה, הבאנו בשולי הגליון תרגום ללשון הקדש (בסוגרים מרבעים, ובאות כוון).
- ❖ לרבים מהפסוקים ומאמרי חז"ל שהובאו בדרושים, ציין אדמו"ר הצמח צדק מקורות, והצגנו אותם באות קטנה. כמו כן הצגנו גם את הציונים ומראי מקומות שבהגהות הצמח צדק.
- ❖ כדי להקביל בינם לבין המקורות שנוספו במהדורה זו, מצגים המקורות שנוספו באות כוון.
- ❖ בלקוטי תורה המקורי, מופיעים בסוף הספר מראי מקומות לפסוקים ומאמרי חז"ל, הערות וציונים. ורובם ככולם נעתקו כאן עם הוספות ותיקונים.
- ❖ בשלשון של פסוק מופיע כמה פעמים בתנ"ך ציין למקום הראשון, אלא אם ברור שהפונה היא לפסוק מסים.
- ❖ הגהות הצמח צדק שאינן ציון מראה מקום בלבד, מצגים באות כמו הפנים, אך קטנה מעט. חלק מההגהות באות בשולי הגליון וחלק בפנים, אך באות קטנה.
- ❖ תחלת כל עמודה בתורה אור המקורי סמנה בסוגרים חדים כך: < >.

*

נתן להוריד את הקבצים בכתובת: ChassidutBehirah.com

"שגיאות מי יבין". לכן נבקש מכל אחד שימצא שגיאות או שיש לו הערות, לשלוח אלינו לכתבת: LikutayTorah@gmail.com, ותודה חמה מראש.

ערב שבת קדש פרשת חיי שרה, ה'תשפ"ב

"לכאור"א" בראשי-תיבות, הרי זה יכול להתפרש 'לכל אחד ואחת'. וראה ספר השיחות תשמ"ז חלק א עמוד 345 ובהערה 62).

⁶ ראה הערת כבוד קדושת אדמו"ר בספר השיחות התש"א עמוד 59: "בכמה מקומות נדא"ח מובאים מאמרי רז"ל בגירסא בלתי רגילה, והוא בשתי פנים: א. הגירסא שאינה רגילה מדויקת יותר. ב. שתי הגירסות מדויקות, אבל להענין המתבאר במקום זה מתאים מאמר רז"ל המובא כפי פירושו על פי הגירסא האינה רגילה דוקא". וראה ספר המאמרים תש"ח עמוד 272 הערה ה.

הדרושים נעתקו ממהדורת ה'תורה אור" שבאתר ספרית חב"ד, והגהו על פי מהדורת קה"ת ה'תשע"ה.

כל הזכיות של המאמרים שמוורות להוצאת קה"ת.

למען ירוץ הקורא:

חלקנו הפרקים לפסקאות קצרות, ופסקנו בפסוק מלא, הדרושים מקטעים, מנקדים ומפסקים, והעברנו את רוב המאמרים המסגרים ('עין', 'כמ"ש') – לשולי הגליון. כמו כן הוספנו את השנויים מכתבי יד שמופיעים במהדורה זו, בשולי הגליון.

תקנו כמה וכמה מטעיות הדפוס, אך עדין אפשר שימצאו טעיות בנקוד, בפענוח קצורי מלים וראשי-תיבות, ועוד.

פתחנו את רוב ראשי-התיבות, אך השארנו כמה ראשי-תיבות נפוצים, שנוהגים להגותם בראשי-תיבות; ביניהם:

א"ק (אדם קדמון); בי"ע (בריאה, יצירה עשירה); אבי"ע (אצילות, בריאה, יצירה, עשירה); דצ"ח, דצ"ח"מ (דומם, צומח, חי, מדבר); ז"א (זעיר אנפין); זו"ג (ז"א ונקבא, או זכר ונקבה); חב"ד (חכמה, בינה, דעת); חג"ת (חסד, גבורה, תפארת); חז"ל (חכמינו זכרונם לברכה); מ"ג (מים גבין); מ"ד (מים דוכרין); נה"י (נצח, הוד, יסוד); נר"ג, נר"ג"ח (נפש, רוח נשמה, חיה); רדל"א (רישא דלא אתידע); רז"ל (רבתינו זכרונם לברכה)

כמו כן השארנו בראשי-תיבות: שמות אנשים² ומספרים³ ואותיות⁴.

זאת למודעי; כי ישנן תיבות שנתן לנקוד בכמה אופנים. אמנם, בחרנו באחד מהם, ונקדנו אותם כמקבל להגות אותם, אבל אינו מכרח.

❖ פענוח קצורי תיבות וראשי-תיבות הוא בדרך אפשר. אף שבכמה מקומות נתן ללמוד סתום מן המפורש במקום אחר, עדין רבים ראשי-התיבות שאפשר לפתור בכמה אופנים, ואין להם הכרע (להצגא: כמ"ש: 'כמו שכתוב', 'כמו שנאמר', 'כמו שנתבאר'. ה"ל: 'הנוכר' – 'לעיל' או 'למעלה' או 'לקמן'). פתחנו אמנם באופן אחד, אך אפשר שהפונה היא באופן אחר⁵.

¹ ראה 'תורת שלום - ספר השיחות' עמוד 2. תורת מנחם - רשימת הימון עמוד קצו.

² כמו: 'האריז"ל (הרב אדונו רבי יצחק לוריא) זכרונם לברכה, רח"ו (רבי חיים ויטאל); רמ"ז (רבי משה זכותא), ועוד. וראה שיחת יום ב' דראש השנה תשמ"ח סעיף ב אודות הנקרת שמות רבותינו נשיאנו בראשי תיבות.

³ כמו: מ"ה; ב"ן, (נ"ב); ס"ג; רמ"ח; רפ"ח; שס"ה ועוד.

⁴ כמו: מנצפ"ך.

⁵ ב'הקדמת המלקט' לספר התנאי נכתב: 'אגרת השלוחה לכללות אנשי שלומינו יצ"ו, ובספר 'שיעורים בספר התנאי' פענחו: 'יברכם צורנו ושמרם': והעיר כבוד קדושת אדמו"ר: 'או יש לומר ושמרם צורנו וגואלנו, או כיוצא בו. ולהעיר מתפלת 'צור ישאל קומה בעזרת...'. - אולי לכן גם כן הוא בראשי תיבות בכדי שיכלול כל הברכות. ובשיחת שבת פרשת דברים ה'תש"ל, הערה 3 (תורת מנחם, התועדויות חלק ס"א עמוד 121): 'ובינין שנאמר

פְּרֻשֵׁת חַיֵּי שָׂרָה

<10>

אך כל זה הוא בימות החול, אבל בשבת בורר אסור⁸, אלא האכילה היא יותר עליונה, בבחינת המשכה מלמעלה – וקראת לשבת עונג" (ישעיה נח, יג), "אז תתענג על ה' ה'ה" (שם, יד).

פי הנה כתיב (תהלים קלט, ה): "אחור וקדם צרתני" – אֲחֹרַי לְמַעַשְׂהָ בְּרֵאשִׁית כִּי⁹: שֶׁהַמֶּאֱכֵל כְּמוֹ שֶׁהוּא לְמִטָּה בִּירִידָתוֹ בְּשִׁבְרֵת־הַכִּלִּים, הֵנָּה הָאֲדָם הוּא בְּבַחֲיַנֵּת "קָדָם", שֶׁהַמֶּאֱכֵל הוּא מִתְבָּרֵר עַל יְדֵי הָאֲדָם;

אבל בשרשו למעלה הוא מעולם התהו, "לפני מלך מלך לבני ישראל" (וישלח לו, לא), אלא שאחר כך (שם, לב. ואילך): "וימלך [.] וימת [.] וימת [.] וימלך כו". אך מכל מקום נראה ששרשו יותר גבוה מהאדם. שהרי המאכל הוא המחיה את האדם, והאדם הוא מקבל החיות מן המאכל – לפי שהוא בבחינת "אחור למעשה בראשית כו".

ובשבת שהוא זמן עליית העולמות, מתעלה המאכל כמו שהוא בשרשו, ונמשך ממנו חיות להנפש מלמעלה למטה על ידי י"ב לחמים כו.

וזהו ענין "צדיק אוכל לשובע נפשו"¹⁰, כי יש ב' אכילות: הא' הוא "לשובע נפשו". והב' הוא "ובטן רשעים תחסר".

"לשובע נפשו" הוא חיות הנפש הבאה מלמעלה. "ובטן רשעים כו" היינו פי "רשעים" הם החיצונים, ועל ידי האכילה מבררים מהם – "חיל בלע ויקיאנו" (איוב כ, טו). כי בכל מאכל יש תאוה, שהוא שרש הקליפה, ועל ידי שנכלל בגוף האדם ונעשה ממנו דם הנשלח ללב ומוח – מתהפך לטוב בקדושה על ידי חיוזק הלב ומוח בעבודת ה', ועל ידי זה לוקח ממנו החיות שב"זה לעומת זה" (קהלת ז, יד). וזהו "ובטן רשעים תחסר", שגחסר החיות שבלעו, ו"מבטנו יורישנו אל" (איוב שם).

והנה האכילה שבחול, שהיא בבחינת בירור, הוא להיות "ובטן רשעים תחסר". אבל האכילה שבשבת היא המשכה מלמעלה "לשובע נפשו", מחמת המאכל כמו שהוא בשרשו למעלה קודם שנפל בשבירת הכלים שאין בו בירור.

(ענין שדה המכפלה)

"יגלה לן טעמי"

"יגלה לן טעמיה כו".¹

הנה מילוי ה' היא בה' אחרת⁴, והיא בחינת "כפילא", כנודע מענין "מערת המכפלה"⁵ (פרשתנו כג, ט), שהיא ה' אחרונה דשם ב"ן כו.

והענין יובן בהקדים להבין ענין האכילה:

כי הנה עיקר האכילה⁶ – להיות כי מן המאכל נעשה חלב ודם, ו"הדם הוא הנפש" (ראה יב, כג) וחיות האדם – שמקבל הכבד הדם מן המאכל ושולח ללב ולמוח. ד"תלת שליטין אינון בעלמא: כבדא, ולבא, ומוחא כו".⁷ ועל ידי זה מתעלה המאכל, שנעשה ממנו לב ומוח האדם, ועל ידי זה מתחזק לבו ומוחו בעבודת ה'; שבלבו – בהתלהבות כרשפי אש שנעשה בכח האכילה – שבלא אכילה היזה מתחלש כו; וגם מוחו נעשה חזק להתבונן בגדולת ה' כו. וזהו ענין "בירור" – שמן המאכל נעשה אדם.

¹ (פרשתנו כג, ט).² (דבור המתחיל יגלה לן: סידור דבור המתחיל "יגלה" [חלק ב רב, ג [רחצ, א]]. ספר טעמי המצות להצמח צדק מצות אכילת קדשי קדשים [דרך מצותיך צ, ב]. - ציון כבוד קדושת אדמו"ר).

נאמר יום שבת פרשת תצוה, יג אדר א תקס"ז. נוסח המאמר שלפנינו הוא על פי הנחת המהרי"ל נוסח ב – הנחת אדמו"ר האממעי – נדפס בסידור עם דא"ח הנ"ל נוסח ג – הנחת רבי משה בן אדמו"ר הזקן – נמצא בכתב יד ולא נדפס לעת עתה. ביאור מפורט – חסידות מבוארת – שבת קדש" עמוד קז.

³ (פיוט "אסדר לסעודתא" מהארז"ל (שער הכוונות ענין סעודת שחרית של שבת) הובא בסידור רבנו הזקן ב"סדר קדוש ליום השבת": "יגלה לן טעמי. דבתריסר נהמי. דאינון את בשמה. כפילא וקלישא". תרגום: יגלה לנו הטעמים שבשתיים-עשרה חלות. שהנם אות בשמו, כפולה וקלושה).⁴ (ה"ה).⁵ (זהו חלק א חיי שרה קכט, א: "שדה המכפלה . . ה' דבשמא קדישא דאיהי מכפלה". וראה לקוטי תורה להארז"ל פרשת חיי שרה דבור המתחיל "מערת המכפלה")⁶ (האכילה . . בימות החול . . בשבת: נתבאר בכמה מקומות נסמנו בסידור עם דא"ח חלק א עמוד קט, ג הערה 18. קע, ד הערה 192).⁷ (כבד, ולב ומח. ראה זהו חלק ב תרומה קנג, א. חלק א קלח, א).⁸ (שבת עג, א (במשנה). עד, א. טור ושלחן ערוך ושלחן ערוך רבינו אורח חיים סימן שיט).⁹ (ברכות סא, א).¹⁰ (משלי יג, כה: "צדיק אכל לשבע נפשו, ובטן רשעים תחסר").

שהיו"ד עצמה נמשכה ונעשית וי"ו. כי לפי שהיו"ד הוא בחינת צמצום, לכן יכול להיות ממנה המשכה בבחינת וי"ו - מן היו"ד עצמה.

אבל ה', שהיא התפשטות אורך ורוחב, ואין התפשטות אורך ורוחב שלמעלה יכולה להתגלות למטה כמו שהוא למעלה בבחינת אורך ורוחב עד אין קץ כו', אלא ההמשכה היא בבחינת ה' אחרת למטה, והיא בחינת המילוי של ה', דהיינו כח ה' שהיה בהעלם למעלה. כי לעולם, המילוי הוא מה שבהעלם, ומה שבהעלם למעלה יצא מההעלם אל הגילוי למטה. והיינו בחינת "כפילא", שהיא בחינת "מילוי ההי"ן" כנודע מענין "המכפלה"¹⁵.

אך כל זה הוא שאנו מקבלים ההשפעה על ידי י"ב לחמים בזמן הזה. אבל לעתיד לבא "יגלה לן טעמיה דבתריסר נהמי כו", ואזי לא יהיה בחינת "כפילא כו", רק ה' עצמה שלמעלה, ויהיה לה גילוי למטה גם כן, על ידי כי "יגלה לן טעמיה כו", וכמו שכתוב (זכריה יד, ט): "ביום ההוא יהיה כו"¹⁶:

— * —

<מ, א>

להבין מה שאמרו רז"ל "יפה שעה אחת"¹⁷

(ש"י ד' קפ"ט וק"א וק"ב) "ואברהם וק"א" (פרשתנו כד, א)

להבין ענין מה שאמרו רז"ל¹⁸: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מפלל חיי עולם הבא".

וצריך להבין: והלא תכלית תשובה ומעשים טובים הוא, שממם נעשו לבושי¹⁹ לנשמה שתוכל ליהנות מזיו השכינה בעולם הבא, כמאמר הזהר²⁰ על פסוק "ואברהם וק"א בא בימים":

באינון יומין עילאין כו'. ווי ליה לההוא גברא דגרע דגרע יומין לעילא, דכד בעינין לאלבשא ליה באינון יומין, יומא דפגם

¹⁵ (לקוטי תורה מהאר"ל פרשת חיי שרה. מאורי אור אות מ, סעיף כג).

¹⁶ ("ה' אחר ושמו אחר").

¹⁷ (דבור המתחיל להבין כו' יפה שעה אחת לקמן משפטים דבור המתחיל "שש שנים" עה, ד). לקוטי תורה סוף פרשת שלח [נא, ג ואילך]. - ציון כבוד קדושת אדמו"ר.

נאמר [בשבת פרשת וישלח, יז כסלו או בשבת פרשת וישב כד כסלו, ערב חנוכה] תקנ"ז בשקלאו.

לכללות המאמר ראה ספר המאמרים תרכ"ח עמוד נ ואילך. תרמ"ג עמוד כ ואילך. תרנ"ד (דבור המתחיל "לך לך") עמוד נ ואילך. עור"ת (דבור המתחיל "ויהי לבנו") עמוד כו. מלקט חלק א (השרי-חשון - דבור המתחיל "ואברהם וק"א תשל"ח) עמוד שז. פלח הרמון בראשית קטו, ג).

¹⁸ (אבות ד, יז).

¹⁹ (נבוש... בינוים: ראה גם לקמן עה, ד. ע. ט. פב, א ריש דבור המתחיל "ועשית בגדי קודש". לקוטי תורה שלח נא ב ואילך. יום הכפורים סט, א. ובכמה מקומות).

²⁰ (חלק א ויחי רכד, א. וראה שם קבט, א).

וכמו שכתוב בזהר²¹: "פרש שבתכם לא קאמר" - שמה שנעשה מלמטה למעלה על ידי בירור כמו בימות החול, יש בו "פרש" שהוא פסולת; שהמובחר שולח ללב ולמוח, והפסולת יורד למטה בקרביים²² ובני מעיים כו', וזהו הבירור.

אבל בשבת שהוא נעשה מלמעלה למטה - אין בו פסולת כלל. כי הפסולת הוא מ"עץ הדעת טוב ורע" (בראשית ב, ט), ולמטה נעשה "טוב ורע" בכל הבחינות על ידי אכילת אדם הראשון מ"עץ הדעת טוב ורע". וגם בכל אדם יש תערוכת טוב ורע כו', רק שאינו שוה בכל נפש; יש שטוב שלו מרובה כו', וכן יש שטוב שלו הוא בבחינת זו כו'. אבל בשבת - "אז תתענג על ה'" - למעלה מעץ הדעת, ו"לא יגור רע" (תהלים ה, ה) כלל.

רק ביום טוב כתיב (מלאכי ב, ג): "פרש חגיכם", לפי שביום טוב יש בו קצת בירור, שהרי הותרה בו מלאכת אוכל-נפש²³ באפיה ובישול כו', ואינו אסור רק קצירה וזריעה וחרושה כו'. ולפי שהותרו קצת מלאכות באוכל-נפש, יש בו בירור ושייך פסולת;

והתקון הוא "למחדי למסכני"²⁴, כי שעת שמחה היא לשמח את הכל. וכמו שכתוב (ראה טז, יד): "ושמחת בחגך אתה [י. ו] והלוי והגר כו'", לפי שהשמחה היא בחינת "המתקת הדינין", וצריך לשמח את כולם, שיהיו כולם נכללים בבחינת שמחה.

וכנודע ממי שהוא בשעת שמחה, שאז רוצה שיהיו כולם שמחים, שבוה נמתק הדין מאחר שמשה את כולם. אבל "מאן דלא יהיב למסכני כו"²⁵, אין הדין נמתק, ונשאך ה"פרש". ולכן העונש הוא "מדה כנגד מדה" - שנותנין לו הפרש, כי הוא גרם שישאר פסולת הפרש בעבור שלא המתיק הדין. וזהו ביום טוב.

אבל בשבת: "אף על גב דלא יהיב למסכני" אין עונשו רב. כי בשבת אין פרש כלל, לפי שהוא רק בחינת המשכה שלמעלה ד"לא יגור רע" כלל.

והנה המשכה זו היא בב' בחינות "כפילא וקלישא":

פירוש: "קלישא" היא המשכת "יודין ווי"ן", שמי"ד נעשה וי"ו,

²¹ (זהר חלק ב יתרו פח, ב על הפסוק (מלאכי ב, ג): "ויריתי פרש על פניכם, פרש חגיכם, ונשא אתכם אליו").

²² (בא יב, טז: "אך אשר אכיל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם").

²³ (לשמח עניים. ראה הערה הבאה).

²⁴ (זהר פרשת יתרו, דף פח, ב): "בכלהו שאר זמנין וזמנין, בעי בר נש לחדי, ולמחדי למסכני. ואי הוא חדי בלחודי, ולא יהיב למסכני, עונשיה סגי, דהא בלחודי חדי, ולא יהיב חדו לאחרא. עליה כתיב (מלאכי ב, ג): 'ויריתי פרש על פניכם, פרש חגיכם'. ואי איהו בשבתא חדי, אף על גב דלא יהיב לאחרא, לא יהיב עליה עונשא. כשאר זמנין וזמנין, דכתיב 'פרש חגיכם'. 'פרש חגיכם' קאמר, ולא 'פרש שבתכם'. וכתיב (ישעיה א, יד): 'חדשיכם ומועדיכם שגאה נפשי'. ואלו שבת לא קאמר".

תרגום: בכל שאר הזמנים והחגים צריך אדם לשמח ולשמח את העניים, ואם הוא שמח לבדו ולא נותן לעניים - ענשו רב, שהרי לבדו שמח, ולא נותן שמחה לאחר. עליו כתיב: "ויריתי פרש על פניכם, פרש חגיכם". ואם הוא שמח בשבת, אף על גב שלא נותן לאחר - לא נותנים עליו ענש כבשאר הזמנים והחגים, שכתוב 'פרש חגיכם'. אמר 'פרש חגיכם' ולא 'פרש שבתכם'. וכתוב: 'חדשיכם ומועדיכם שגאה נפשי', ואלו שבת לא אמר.

חֶסְרִין לִיה מֵהוּא לְבוּשָׁא²¹. כִּנְ"ל.

וְהַעֲנֵן: דְּהִנֵּה עֲנֵן "זִיו הַשְּׂכִינָה בְּעוֹלָם־הַבָּא" אֵינוֹ כְּמוֹ הַתְּפִשּׁוּת חַיּוֹת אֱלֻקוֹת בְּתוֹךְ הָעוֹלָמוֹת כְּמוֹ שְׂכָתוּב (נְחֻמִּיה ט, ו): "וְאַתָּה מַחִיה אֶת כּוֹלָם", שֶׁהַחַיּוֹת אֱלֻקוֹת הַמִּתְלַבֵּשׁ תוֹךְ [כָּל]²² עֲלָמִין אֵינוֹ מוֹשֵׁג וְנִרְאָה, כְּמִשַּׁל הַתְּפִשּׁוּת הַחַיּוֹת שֶׁל הַנִּשְׁמָה תוֹךְ הַגּוּף בְּהַתְחַלְקוֹת הָאֲבָרִים. וּבְנֻדָּא בְּהַחַיּוֹת²³ רוֹחֲנֵי לֹא שְׂוִיךְ כָּל־ל שְׂוִיחָה בּוֹ גַם כֵּן הַתְחַלְקוֹת הַחַיּוֹת לְחֻלְקִים, כִּי אֵין בְּרוּחָנִיּוֹת שׁוֹם תְּמוּנָה וְצִיּוֹר.

וְהִנֵּה, הַתְּפִשּׁוּת הַחַיּוֹת בְּאֲבָרִים נִיכָר וְנִרְאָה, אֲבָל מֵהוּת וְעֲצָמוֹת הַחַיּוֹת אֵינוֹ נִרְאָה וְנִיכָר כָּל־ל. כְּמוֹ כֵּן חַיּוֹת אֱלֻקוֹת הַמְּחַיֶּה כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּעַלֵּי גְבוּל וְתַכְלִית, בְּנֻדָּא אֵין בְּהַחַיּוֹת הַרוֹחֲנֵי בַחֲיִנַת גְבוּל וְתַכְלִית. דְּרַךְ מִשַּׁל, חַיּוֹת הַמְּחַיֶּה אֶת עֵיגוּל כְּדוֹר הַשָּׁמַיִם, בְּנֻדָּא לֹא יִתְכַן לומר שְׁגַם הַחַיּוֹת הַרוֹחֲנֵי הוּא בְּתַמּוּנַת עֵיגוּל כִּנְ"ל²⁴. רַק שֶׁהַתְּפִשּׁוּת הַחַיּוֹת הוּא לְפִי תְּמוּנַת כְּלֵי הַמְּקַבֵּל הַחַיּוֹת. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהַחַיּוֹת מִתְלַבֵּשׁ לְתוֹכּוֹ, מְכַל מְקוֹם הַחַיּוֹת עֲצָמוֹ אֵינוֹ בְּגֵדֵר מְקוֹם וְגְבוּל. :

וּבְזֵה יוֹכֵן דְּכַתִּיב (ישעיה ו, א): "מֵלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" וְתַרְגּוּמוֹ: "זִיו יְקִרְיָה", שֶׁהוּא רַק זִיו וְהַתְּפִשּׁוּת הָאָרֶה בְּלִבָּד – וּכְתִיב (ירמיה כג, כד): "אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא!" וְהַעֲנֵן – שְׂשֻׁנִיָּהֶם אִמַּת כִּנְ"ל²⁵.

וְזֵהוּ שְׂאֵמְרוּ רַז"ל²⁶: "בְּמְקוֹם שְׂאֵתָה מוֹצֵא גְדוּלְתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא שֶׁם אֵתָה מוֹצֵא עֲנֻתוֹתוֹ כִּי". דְּהֵיִינוּ, לֹא כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם סוֹבְרִים שְׂגֻדוֹת הַבּוֹרָא נִקְרָא מֵה שֶׁהוּא יִתְבַּרְךָ מְחִיָּה כָּל הָעוֹלָמוֹת, שְׂאֵדְרָבָה זֹה הִיא יְרִידָה אֲצֵלוֹ יִתְבַּרְךָ, שֶׁמִּשְׁפִּיל עֲצָמוֹ וּמִתְלַבֵּשׁ תוֹךְ כָּל עֲלָמִין לְהַחַיּוֹתָם וְלְקִיּוּמָם. וּמֵה שְׂכָתוּב (נְחֻמִּיה ט, ו): "וְאַתָּה מַחִיה אֶת כּוֹלָם" אֵינוֹ שְׂבַח בְּבַחֲיִנַת גְּדוּלְתוֹ יִתְבַּרְךָ – שֶׁ"לְגֻדוּלְתוֹ אֵין חֶקֶר" (תהלים קמח, א) וְ"לְתַבּוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר" (תהלים קמז, ה), אֲלֵא הַשְּׂבַח הוּא בְּבַחֲיִנַת עֲנֻה שְׁלוֹ, שְׂוִיכַל לְהַשְׁפִּיל עֲצָמוֹ וְכוּ'. אֲבָל עֲנֵן עוֹלָם־הַבָּא שֶׁ"נִּהְיִין מְזִיו הַשְּׂכִינָה"²⁷, הוּא הַשְּׂגַת מֵהוּת וְעֲצָמוֹת הַתְּפִשּׁוּת הַחַיּוֹת אֱלֻקוֹת בְּבַחֲיִנַת גִּילּוּי. :

וְעֵתָה צְרִיךְ לְהִבִּין, אֵיךְ תּוֹכַל הַנִּשְׁמָה, שֶׁהִיא בַחֲיִנַת נְבִרָא, יֵשׁ וְדָבָר בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, לְהַשִּׁיג מֵהוּת וְעֲצָמוֹת אֱלֻקוֹת שְׂאֵינוֹ בְּבַחֲיִנַת

הַשְּׂגָה וְגְבוּל?

וְאֵף שֶׁהַנִּשְׁמָה הִיא "חֻלְק אֱלוֹה מִמְעַל" (איוב לא, ב), הוּא דְּרַךְ מִשַּׁל כְּעֵנִין טַפַּת הַזֵּרַע שֶׁנִּמְשָׁכָה מִן הַמוֹחַ, שְׁלֹא יִתְכַן לומר שְׁגַם עוֹדְנָה בְּמוֹחוֹ הֵיטָה טַפַּת זֵרַע גְּשְׁמִית, שְׂאֵם כֵּן הֵיטָה נִחְסֵר מֵהַמוֹחַ כִּי. אֵךְ שְׂבָאָמַת הַתְּחַלְת הַמְּשָׁכָתָה מִן הַמוֹחַ הוּא כֵּן רוֹחֲנֵי לְבָד, אֲלֵא שְׂאֵחַר כֵּךְ בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת יְרִידָתָה דְּרַךְ חוּט הַשְּׂדֵרָה נִשְׁתַּנֵּית וְנַעֲשִׂית טַפָּה גְשְׁמִית.

כֵּן עַל דְּרַךְ מִשַּׁל, הַנִּשְׁמָה עֵיכָר שְׂרָשָׁה מְבַחֲיִנַת אֱלֻקוֹת מִמִּשַּׁל, רַק שֶׁנִּשְׁתַּלְשְׁלָה בִּירִידָתָה לְהֵיוֹת בַּחֲיִנַת נְבִרָא, יֵשׁ וְדָבָר בְּפָנֵי עֲצָמוֹ כִּי – וְאֵם כֵּן, אֵיךְ תּוֹכַל לְהַשִּׁיג מֵהוּת וְעֲצָמוֹת אֱלֻקוֹת? וְהַעֲנֵן:

דְּהִנֵּה כְּתִיב: "וַיִּבֵּא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעֲנָן" (משפטים כד, יח), "וַיְהִי שֵׁם [.] אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, לְחָם לֹא אָכַל כִּי" (תשא לד, כח). וְהֵיטָה גּוּפוֹ הַגְּשְׁמִי נִיזוּן מִמְּזוֹן רוֹחֲנֵי לְבָד. כְּמוֹ שְׂכָתוּב (תהלים עח, כה): "לְחָם אֲבִירִים²⁸ אָכַל אִישׁ וְכוּ' – מִמִּשַּׁל כְּמוֹ הַמְּלֹאכִים²⁹ – וְאֵיךְ יוֹכַל לְהֵיוֹת זֶה, שֶׁגְּשְׁמִי יִקְבַּל מְזוֹן וְחַיּוֹת מְרוֹחֲנֵי, שְׂמוּבְדָלִים זֶה מִזֶּה בְּתַכְלִית?

אֵךְ זֵהוּ עֲנֵן הָעֲנָן שֶׁהִיא מִשָּׁה עֲלִיוֹת־הַשְּׁלוֹם מִתְכַּסֶּה בּוֹ³⁰. דְּהֵיִינוּ שֶׁהִיא הָעֲנָן שֶׁרָשׁוּ מִמְּדֻרְגַת אֱלֻקוֹת מְאֹד נִעְלָה, אֵךְ שֶׁנִּשְׁתַּלְשַׁל וְנִתְגַּשֵּׁם לְהֵיוֹת לְבוּשׁ לְמֹשֶׁה עֲלִיוֹת־הַשְּׁלוֹם שֶׁעַל יָדוֹ יוֹכַל לְהַשִּׁיג אֱלֻקוֹת; וְהֵיטָה לוֹ לְמְזוֹן.

כְּמִשַּׁל אֲדָם הַרוֹאֶה וּמִסְתַּכֵּל בְּאוֹר צַח דְּרַךְ יְרִיעָה, כְּמוֹ כֵּן תּוֹרָה וּמְצוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, שֶׁשְׂרָשָׁם מִרְצוֹן הָעֲלִיוֹן, מִחֻכְמַתוֹ יִתְבַּרְךָ, שֶׁהֵם מִיּוֹחֲדִים בּוֹ יִתְבַּרְךָ, "הוּא חֲכִים כִּי"³¹, שֶׁהֵם לְמַעַלָּה מִ"זִיו הַשְּׂכִינָה", שֶׁהוּא רַק הַתְּפִשּׁוּת הַחַיּוֹת כִּי; וְנִשְׁתַּלְשְׁלוֹ וְנִתְפַּשְׁטוֹ וְנִתְלַבְּשׁוּ בְּעֵנִינֵי זֶה הָעוֹלָם הַגְּשְׁמִי, כְּמוֹ קֶלֶף שֶׁל תְּפִלִּין, וְצִמְרָה שֶׁל צִיצִית, וְצִדְקָה כִּי – כְּשֶׂאֲדָם³². עוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת נִעְשֶׂה לְנִשְׁמַתוֹ לְבוּשִׁים שֶׁנִּחְלַבֵּשׁ בָּהֶם בְּגַן־עֲדָן הָעֲלִיוֹן, שֶׁעַל יָדָם תּוֹכַל הַנִּשְׁמָה, שֶׁהִיא בַחֲיִנַת נְבִרָא, לְהַשִּׁיג "זִיו הַשְּׂכִינָה", עֲצָמוֹת אֱלֻקוֹת.

וְזֵהוּ "יָפָה שְׂעָה אַחַת בְּתוֹשׁבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים" – שֶׁהֵם שְׂרָשָׁם מִרְצוֹן־הָעֲלִיוֹן בְּרוּךְ־הוּא – "מְכַל חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא", שֶׁהוּא רַק "זִיו הַשְּׂכִינָה" כְּפִדּוּעַ, מְכַל מְקוֹם הֵם נִקְרָאִים "לְבוּשִׁים" – שֶׁעַל יָדָה תּוֹכַל לְהַשִּׁיג "זִיו הַשְּׂכִינָה". וְדִי לְמַבִּין. :

וְעֵתָה צְרִיךְ לְהִבִּין עֲנֵן אֲהַבָּה וְנִרְאָה, שֶׁהֵם רַק "גְּדִפִּין"³² לְבָד לְהַגְבִּיֵה עֵיכָר הַדְּבָר שֶׁהֵם תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים;

וְלְהִבִּין מֵהוּת הָאֲהַבָּה – מֵה הִיא?

²⁸ ("לְחָמָם שֶׁל מְלֹאכִים". רש"י).

²⁹ (ראַה יוֹמָא עַה, ב. וְרָאָה לְקוּטֵי שִׁיחוֹת חֻלְק לוֹ עֵמוּד 177 הָעֵרָה 37).

³⁰ (יוֹמָא ד, א: "מֹשֶׁה עָלָה בְּעֵן וְנִתְכַּסֶּה בְּעֵן").

³¹ ("וְלֹא בְּחֻכְמָה יְדִיעָא" תְּקוּנֵי זֵהר בְּהַקְדָּמָה, "פְּתַח אֱלֹהֵי" יז, א).

³² (כְּנִפִּים).

²¹ (תְּרַגּוּם: בְּאוֹתָם יָמִים עֲלִיוֹנִים כִּי, אוֹי לוֹ לְאוֹתוֹ אִישׁ שְׂגוֹרַע יָמָיו לְמַעַלָּה, שְׂכָאֲשֵׁר רֹצִים לְהַלְבִּישׁ אוֹתוֹ בְּאוֹתָם יָמִים, הַיָּמִים שֶׁפָּנָם חֶסְרִים מֵאוֹתוֹ לְבוּשׁ).

²² (נוֹסֶף מִכְּתַב יָד 775).

²³ [נְחֻמִּיּוֹת – בְּכַתֵּב יָד 775: בְּהִיּוֹת].

²⁴ (אוֹלֵי הַכּוֹנֵה לְמֵאמְרָ "קוֹל ה' יְחוּלַל אֱלוֹת" שֶׁנִּאמַר בְּסִמְכּוֹת לְמֵאמְרָ זֶה בְּשִׁקְלוֹ – מֵאמְרֵי אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן הַקְּצָרִים עֵמוּד רַח וְאֵילֶךְ. רָאָה שֶׁם עֵמוּד רִיא).

²⁵ (רָאָה לְקַמֵּן טו, ב: "וְהַעֲנֵן שְׂשֻׁנִיָּהֶם אִמַּת כִּי").

²⁶ (מְגִילָה לֹא, א).

²⁷ (בְּרִכּוֹת יז, א).

זאת ישיב אל לבו⁴¹: שהשם הוא המוציא אותו מארץ מצרים - פירוש: שהוא מבדיל ומפריש בנפשו הטוב מן הרע, הנפש האלקית מנפש הבהמית כשהוא עדיין לא עשה רע בפועל ממש. ואפילו רשע גמור, הוא ממשיך בנפשו האלקית⁴² בעסקו בתורה. רק שעליו נאמר (תהלים נ, טו): "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי" - פירוש: שאין תועלת לנפשו האלקית, מפני שעליו נאמר (תהלים נ, טו): "ותשלך דברי אחרים", שלא יוכל להמשיך בתוך פנימיותו. ודי למבין.:

והנה בענין ברכות⁴³ - "ברוך אתה ה'ה", פירוש:

"ברוך" הוא המשכה ורבויה, שיהיה "ה'ה", שהוא בחינת צמצום והתפשטות כו' - יהיה בחינת "אתה" - לנוכח, התגלות כו'. אך להיות כי הגוף הוא המסתיר ומחשיך, רק לעתיד-לבא יהיה התגלות אלקות "וראו כל בשר"⁴⁴, ויהיה בבחינת ביטול⁴⁵. אבל עכשיו צריך להראות על כל פנים ענין הביטול בחיצוניות, בכריעה והשתחויות בראש, "הכורע, כורע בברוך"⁴⁶. וענין "רופא חולים", "וגואל ישראל", ו"מברך השנים" הם כלים לבחינת המשכה והתגלות אלקות כו'.

והכורע צריך "שיראה איסור כנגד לבו"⁴⁷. פירוש: עיקר המשכה יהיה במוח, עד שיתפשט גם כן בלבו אפילו מעט, היינו בחינת "איסור"⁴⁸, שהוא בחינת חפץ. כדכתיב⁴⁹ (תהלים קמח, ג): "הודו על ארץ ושמים", אפילו בבחינת זיו והתפשטות החיות המלוכש תוך כל עלמין.

ותכלית⁵⁰ הפיונה - "להיות לו דירה בתחתונים"⁵¹. ו"סוף מעשה במחשבה תחלה"⁵², "נעוץ סופן בתחלתן"⁵³, ולכן אמרו רז"ל⁵⁴:

⁴¹ (ישיב אל לבו: ישעיה מו, טו).

⁴² (ראה פרדס שער הנשמות סוף פרק יא).

⁴³ (בנראה קאי אשמונה עשרה - ואולי צריך להיות: "ח" ברכות" - ובא בהמשך לקריאת שמע, דביאר עד עתה. - הערת כבוד קדושת אדמו"ר. בכתב יד 2088: ברכות שמונה עשרה).

⁴⁴ (ישעיה מ, ה: "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר").

⁴⁵ (בהיום יום יח חשון על פי הגהת אדמו"ר מוהרש"ב): בתורה אור פרשת חיי שרה סוף דבור המתחיל "להבין מה שאמרו רז"ל יפה שעה" יש טעות הדפוס. וכך צריך להיות: "ויהיה בבחינת ביטול (אבל עכשיו ... היינו בחינת איסור וענין מה שנתבאר לקמן בפירוש "אוסרי לגפן") שהוא בחינת חפץ וכתוב הודו ... תוך כל עלמין, אבל תכלית הפיונה".

⁴⁶ (ברכות יב, א).

⁴⁷ (ברכות כח, ב. ראה גם לקוטי תורה מטות פו, ג).

⁴⁸ (ועיין מה שנתבאר לקמן (ויחי מו, ד - מו, א) בפירוש "אוסרי לגפן").

⁴⁹ (בדכתיב: צריך להיות: וכתוב).

⁵⁰ (ותכלית: צריך להיות: אבל תכלית - הגהת כבוד קדושת אדמו"ר מוהרש"ב נשמתו עדין).

⁵¹ (תנחומא נשא טז).

⁵² (פיוט "לכה דודי").

הנה בקריאת שמע צריך שימליכוהו למעלה ולמטה ולד' רוחות העולם³³. פירוש, דכתיב: "מלא כל הארץ כבודו" ותרגומו: "זיו יקריה", שהוא רק זיו והתפשטות והארה בלבד המתלבשת תוך כל עלמין - וכתוב: "את השמים ואת הארץ אני מלא", בבחינת עצמות אלקות שאינו נתפס תוך מדה וגבול?

והענין - ששניהם אמת כו'. כמשל בטול זיו השמש במקור השמש עצמה. כידוע שבאמת, עצמות אלקות - "מלא כל הארץ". אך מה שהוא מתפשט תוך כלי וגבול, הוא בטל ונכלל במהותו ועצמותו אלקות כו'.

והנה, כשיתבונן אדם היטב בזה בפסקי דומרה ובקריאת שמע, איך שבאמת הוא כן, שהעולמות בטלים במקור חיותם; רק מפני שהאדם הוא בכלי גשמי - הגוף שהוא "משכא דחויא"³⁴, שמתגדל ומתרבה מגשמיים, המסתיר ומעלים שלא יוכל לראות בעיני ראייה חושית - אזי יתעורר בלב תשוקה שיהיה קשור בהתבוננות זו כל היום ולא יפרד ממש כלל. וזהו "קבלת מלכות שמים" בפסוק ראשון³⁵;

"ואהבת" - שיהיה "ה'ה אלקיך" (ואתחנן ו, ה), שיהיה תמיד קשור בהתבוננות זו - ביטול העולמות להמחיה ומהווה אותם.

רק מפני היות כי גופו הגשמי לא יוכל לקבל ביטול אמת ה'ה, יגמור בדעתו בקריאת שמע ענין לימוד התורה באמרו "ודברת בם" (שם, ט).

דהיינו, שנפשו האלקית בעסקו בתורה נעשה יחוד אמת עם התורה. ו"אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד"³⁶ ממש, כי "אורייתא מחכמה עלאה נפקת"³⁷, ונתלבשה בעניני זה העולם, וכשאדם מלביש נפשו האלקית בעניני לימוד התורה שבזה העולם, אזי גם שרש נפשו למעלה מתלבש גם כן בתורה שלמעלה עד רום המעלות, ונעשה שם יחוד גמור. וזהו "הקדוש ברוך הוא יושב ושונה כנגדו"³⁸ כנ"ל³⁹. וזהו "ה' צלך" (תהלים קכא, ה), פירוש, כמו צל⁴⁰.

והנה כתיב (שלח טו, מא): "אני ה'ה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים". פירוש: שלא יאמר האדם בדרך שפלות, האין יגיע למדרגת היחוד בתורה ותפלה, מאחר שהוא עדיין אינו "סור מרע" (תהלים לד, טו) גמור כו', והוא עדיין בשלימות אצלו?

³³ (ברכות יג, ב).

³⁴ (עור של נחש. ראה תקוני זהר תקון כא דף מה, ב).

³⁵ (ברכות יג, א).

³⁶ (ראה זהר חלק א כד, א. חלק ב ס, א. וראה תקוני זהר תקון ו ותקון כב. וראה הערת כבוד קדושת אדמו"ר בספר המאמרים ה'ש"ת עמוד 66).

³⁷ (התורה יצאה מהחכמה העליונה. זהר חלק ב יתרו פה, א. וראה שם קכא, ב).

³⁸ (ראה תנא דבי אלהו רבה ריש פרק יח. ילקוט שמעוני איכה רמז תתלה).

³⁹ (ראה לעיל הערה 24).

⁴⁰ (ראה תורת הבעל שם טוב וזהר המידי על הפסוק "ה' צלך" - הובאו בספר המאמרים תרכ"ו עמוד שכו ושם נסמן).

"אֶרֶץ נְבִרָאִת תַּחֲלֶה כּוּ":

— * —

10. <

לְשׁוֹן אֲדָמוֹר נִשְׁמָתוֹ עֵדֶן בְּעֵצְמוֹ:⁵⁵

עֵינַי עַץ-חַיִּים שֶׁעַר מ"ט, פָּרָק ה': "נִמְצָא אֵלּוּ לְבוּשִׁים הַנּוֹכֵר פְּרֶשֶׁת וַיְחִי⁵⁶, אֵין פִּירוּשׁ שֶׁנַּעֲשׂוּ מִחֶדֶשׁ עַל יְדֵי תוֹרָה וּמִצּוֹת, אָמְנָם מִתְבָּרְרִים כּוּ".

וְעֵינַי שֶׁעַר כ"ו סוּף פָּרָק א': "רַק לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶךְ לְתַקְנָם כּוּ, דּוֹגְמַת גְּלוּת הַשְּׂכִינָה כּוּ".

וּמָה שֶׁכָּתַב בְּשֶׁעַר ל"ט שֶׁנֶּרְנָן מִתְבָּרְרִים עַל יְדֵי הַתְּפִלוֹת.

הֵינּוּ בְּעֵלְיִיתָן מִן הַקְּלִיפּוֹת לְהִיּוֹת מ"נ בְּנוֹקְבָא דְז"א. אֲבָל יִרְדְּתָן מִשֵּׁם לְעוֹלָם-הַזֶּה בְּגוֹף הַחוּמְרֵי לְקַיֵּים תוֹרָה וּמִצּוֹת מַעֲשִׂוֹת, וְלֹא תִפְלָה לְבָדָה, דְּרַבְּנָן, הִיא דּוֹגְמַת גְּלוּת הַשְּׂכִינָה. וְאֵינוֹ אֶלָּא לְבָרֵךְ וּלְתַקֵּן הַלְבוּשִׁים שֶׁלָּהֶם בְּעֵצְמָם.

וּמִשׁוּם הַכִּי הוּא חַיּוּב יוֹתֵר עַל הַנֶּפֶשׁ רוּחַ נִשְׁמָה לְבָרֵךְ וּלְתַקֵּן לְבוּשֵׁיהֶם, שְׂאֵי אֶפְשֶׁר עַל יְדֵי אַחֲרִים. (מָה שְׂאֵין כֵּן לְהַעֲלוֹת הַנֶּרְנָן מִהַקְּלִיפּוֹת לְמ"נ, לְנוֹקְבָא דְז"א – שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי אַחֲרִים). כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"גִלְגּוּלִים" פָּרָק א', עֵינַי שֵׁם. וּכְפִי גוֹדֵל אוֹתָהּ הַמַּצְוָה אוֹ זְרִיוֹת כּוּ, וּמַעֲלָה אוֹתָהּ עַד הַנִּקְבָּה הָעֵלְיוֹנָה כּוּ.

וְכֵן כָּתַב בְּ"עֵץ חַיִּים" שֶׁעַר ל"ט, דְּרוּשׁ י"א, סִימָן ז': "אוֹ הַמַּצְוָה כּוּ". וְכֵן כָּתַב בְּ"פְרִי עֵץ חַיִּים" שֶׁעַר א', פָּרָק ו': "כִּי עַל יְדֵי הַמַּצּוֹת וְתִפְלוֹת כּוּ".

וּמָה שֶׁכָּתַב שֵׁם: "וּבִפְרָט מִן הַתְּפִלוֹת כִּי הֵם עֵיקַר וְשֶׂרֶשׁ כּוּ", וְהֵינּוּ⁵⁷ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"עֵץ חַיִּים" שֶׁעַר מ', דְּרוּשׁ ג': "שֶׁהַתְּפִלָּה בְּפִנְיִית מִהַמַּצְוָה בְּחִיצוֹנִיּוֹת, אֶף עַל פִּי שֵׁשׁ בְּהֵן בְּחִינַת מוֹחִין כּוּ", עֵינַי שֵׁם. וְהַלְכָּךְ, זִיּוּג ז"ו הַנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי מ"נ מִהַמַּצּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"טַעְמֵי הַמַּצּוֹת" בְּסוּף הַהַקְדָּמָה, הוּא בְּחִיצוֹנִיּוֹת בְּמַצּוֹת מַעֲשִׂוֹת.

וּמָה שֶׁכָּתַב בְּ"עֵץ חַיִּים" שֶׁעַר ל"ט, דְּרוּשׁ א' וּב': "עַל יְדֵי תִפְלָה דְּוִקְא", הֵינּוּ מ"ן עֲצָמָן דְּנוֹקְבָא שֶׁנִּפְלְוּ לְקְלִיפּוֹת בְּחִטָּא אֲדָם-הָרֵאשׁוֹן, וְלֹא הַנְּשִׁמּוֹת שֶׁהָיוּ כְּבָר בְּאֲדָם-הָרֵאשׁוֹן, אֶלָּא אוֹתָן שֶׁלֹּא נִכְלְלוּ בוֹ, וְהֵן בְּחִינַת בִּי"ע שֶׁלְּפָנֵי הַחִטָּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"גִלְגּוּלִים" פָּרָק ז'. אֲבָל אוֹתָן שֶׁנִּכְלְלוּ בוֹ, מֵהֶם מִמְּשִׁיכִים רוּב בְּנֵי אָדָם כְּמַעַט כּוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב פָּרָק י"ד. וְהֵינּוּ עַל יְדֵי הַזִּיּוּג, שֶׁהוּא מַצּוֹת פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה, כְּמוֹ

⁵³ (סֵפֶר יִצִּירָה פָּרָק א מִשְׁנֵה ז).

⁵⁴ (חִיגָה יב, א).

⁵⁵ (דְּבוֹר הַמִּתְחִיל לְשׁוֹן אֲדָמוֹר וְנִשְׁמָתוֹ עֵדֶן: בִּיכַל סְקַאבְלָא שְׂלֵא, א. – נִדְפֵס לְקַמֵּן בְּהוֹסֵפֶה קֶלֶט, ג. בִּיאוֹר מִפּוֹרְט עַל הַמַּאֲמָר מְכַבֵּד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר הַצִּמְח צֶדֶק נִדְפֵס בְּהוֹרְצָא ז' לְקַמֵּן בְּסִיּוּם הַפְּרָשָׁה]. – צִיּוּן כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר).

⁵⁶ (וְהָר חֶלֶק א רכד, א).

⁵⁷ (וְהִינּוּ: נִרְאֶה לִי בְּדֶרֶךְ אֶפְשֶׁר שֶׁצְּרִיךְ לְהִיּוֹת: הֵינּוּ – הָעֵרַת כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר).

שֶׁכָּתַב שֵׁם פָּרָק ב'.

וְעֵינַי שֵׁם אַחֵר סוּף פָּרָק ל"ה בְּ"קֶשֶׁר הַחֲבָרִים": שֶׁכָּל נִשְׁמָה בְּעֵלְיִיתָהּ מִהַקְּלִיפּוֹת צְרִיכָה לְהִיּוֹת לְפָחוֹת מ' יוֹם בְּמַלְכוּת, וְהֵינּוּ שְׁעוּלָה שֵׁם לְמ"נ עַל יְדֵי מַצּוֹת הַזִּיּוּג. וְאֶף מִי שְׂאֵינוֹ מִתְכוּוִּין לְמַצְוָה יוֹכַל לְהַמְשִׁיךְ חַיּוֹת מִלְּמַעְלָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"לְקוּטֵי תוֹרָה" (מִהַאֲרִיז"ל) עַל פְּסוּק (עֲקֹב ח, ג): "כִּי לֹא עַל הַלְחָם לְבָדוּ יִחְיֶה כּוּ": כְּמוֹ שֶׁהִלְחָם מִחְיָה גַם בְּשִׂאוֹכֵל בְּלֹא בְרָכָה [כְּאֲכִילַת הָעוֹבְדֵי בּוֹכָבִים וּמְזוּלוֹת]⁵⁸ כּוּ, עֵינַי שֵׁם.

הֵנָּה תִקְוֵן וּבִירוֹר הוּא עַל יְדֵי מ"ד דְּוִקְא, כִּי בְהִדְכֵר לְבָדוּ יֵשׁ בוֹ כַּח לְבָרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"פְרִי עֵץ חַיִּים" שֶׁעַר א', פָּרָק ו'.

וְכֵן בִּירוֹר הַלְבוּשִׁים עַל יְדֵי הַמַּצּוֹת הוּא בְּמ"ד דְז"א, וְהֵינּוּ הַמְשַׁכֵּת הָאוֹר דְּלַעֲיָלָא, וְהֵן הֵם ה' חֲסָדִים דְז"א, שֶׁכָּל רַמ"ח מַצּוֹת עֲשֶׂה תְלוּוִים בְּהֵם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"טַעְמֵי מַצּוֹת" שֵׁם.

וְעֵינַי "עֵץ חַיִּים" שֶׁעַר כ"ו⁵⁹ פָּרָק א' וּפָרָק ג', שֶׁלְבוּשִׁים אֵלּוּ הֵם צִלָּם דְּאֵימָא פְּנִימִי הַמְּלִבִּישׁ לְנֶר. וְגַם הַמְּקִיף הַנִּקְרָא "חֲשֵׁמֶל" נִתְבָּרֵר וְנִתְקַן מִקְּלִיפַת נוֹגַהּ לְהַסְמוּכָה לוֹ. וְכְמוֹ שֶׁכָּתַב שֶׁעַר מ"ט, סוּף פָּרָק ב':

"הַטוֹב שְׁלוֹ נְוִדְכָךְ כּוּ וְנִתְחַבֵּר עִם הַחֲשֵׁמֶל הַפְּנִימִי כּוּ", עֵינַי שֵׁם.

וְעֵינַי שֵׁם שֶׁעַר מ"ב, פָּרָק ד': "זוֹאֵת הַבְּחִינָה נִקְרָא חֲשֵׁמֶל, שֶׁהוּא צִלָּם הֶבֶל דְּגֵרְמֵי שְׁבַעוֹר כּוּ". עֵינַי שֵׁם.

וּמָה שֶׁכָּתַב בְּשֶׁעַר כ"ו פָּרָק א', שֶׁצִּלָּם הַפְּנִימִי הוּא הֶבֶל דְּגֵרְמֵי, וְהוּא חוֹתֵם וְלוּבוֹשׁ נְה"י דְּאֵבָא וְאֵימָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּפָרָק ב' שֵׁם – שְׁנִיָּהֶם אוֹר אֶחָד הֵם, זֶה פְּנִימִי וְזֶה מְקִיף, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּפָרָק ב' שֵׁם.

וְעֵינַי שֶׁעַר ל"ט דְּרוּשׁ י"ב: "זֶה לְבוּשׁ הַנִּקְרָא כּוּ, וְכֵן כּוּ, וְלוּבוֹשׁ זֶה כּוּ, הַעֲלָאֵת מ"נ כּוּ, גְּדוּל כּוּ".

וְעֵינַי שֶׁעַר הַחֲשֵׁמֶל פָּרָק א': "וְנִקְרָא קְלִיפַת נוֹגַהּ וְנִקְרָא חֲשֵׁמֶל כּוּ". וְרוּצָה לוֹמֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב שֵׁם בְּסוּף פָּרָק "כָּל הַחֲשֵׁמֶלִים" הוּא בְּחִינַת טוֹב שֶׁבְּקְלִיפַת-נוֹגַהּ כּוּ".

וְעֵינַי "מְקַדֵּשׁ מִלְךְ" בְּרֵאשִׁית (דף ק"ב, סוּף עֲמוּד ב'), שֶׁג' חֲשֵׁמֶלִים נִפְּלוּ בְּנִגְהָ עַל יְדֵי חִטָּא אֲדָם הָרֵאשׁוֹן.

וְעֵינַי שֶׁעַר הַחֲשֵׁמֶל פָּרָק א': "כְּפִי כְּנִיסַת הַכְּלִים דְּתַבּוּנָה בְּפִנְיִים, כֵּן בְּחִינַת הָאוֹר שֶׁלָּהּ מְלוּבָשׁ מִבְּחוּץ כּוּ", עֵינַי שֵׁם, שֶׁכָּל הַתְּקוּן הוּא לְדַחּוֹת הַחִיצוֹנִים עַל יְדֵי אוֹר הַבִּינָה מִבְּפִנְיִים ⁶⁰ וּמִבְּחוּץ.

(וְקָרוּב לוֹמֵר שֶׁמִּבְּפִנְיִים הוּא עַל יְדֵי מַצּוֹת שְׂבַדְבוֹר, וּמִבְּחוּץ עַל יְדֵי מַצּוֹת מַעֲשִׂוֹת, שֶׁהַחִיצוֹנִיּוֹת נִקְרָא מְקִיף לְגַבִּי פְּנִימִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"עֵץ חַיִּים" סוּף פָּרָק ג' גַּבִּי ח"ש).

וְהַשְׁתָּא אֲתֵי שְׁפִיר הָא דְשִׁכְרַת הַמַּצּוֹת הוּא לְבוּשׁ לְנִשְׁמָה, מֵאַחַר שֶׁנִּמְשַׁךְ מֵאֵימָא שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא. וְכְמוֹ הַלְחָם שֶׁעֲלִיו יִחְיֶה הָאָדָם אֶף שֶׁגַם בוֹ מְלוּבָשׁ "מוֹצָא פִי הוֹיָה" (עֲקֹב ח, ג). אֶלָּא שֶׁבְּלַחֵם וְשֶׂאֲרֵי

⁵⁸ (בְּכַתֵּב יד 17. וְכִנְרָאָה נִשְׁמַט מִפְּנֵי הַצִּעְנָאָר – הָעֵרַת כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר).

⁵⁹ (בְּ"עֵץ חַיִּים" דְּפּוֹס שֶׁקְּלָאוּ: שֶׁעַר כ"ה).

מעלים עד נוקבא דאצילות העליון. ולכן ירדה אצילות בבי"ע בימי החול. וגם ליתן כח לנר"נ דאדם להעלות מקליפות).

כמו שכתב ב"עץ חיים" שער א', פרק י'.

ובשבת, צריך עיון בעליות העולמות (ואפשר דרוצה לומר, בבריאה יורדין יעקב ורחל בחול). ואפילו אור אין-סוף ברוך-הוא נמשך שם, כמו שכתב ב"עץ חיים" שער מ"ז, פרק ג', עין שם (וב"גלגלים" פרק ב': שבחינת נפש דאצילות-שבשטייה גדולה לאין קץ מנשמה דבריאה-שבבריאה).

וכן מה שכתב דציצית ביצירה ותפלין של-יד בבריאה, היינו שהתקון נעשה לרחות החצונים מג' תחתונות דיצירה וג' תחתונות דבריאה על ידי המשכת האור דאצילות. וכמו שבקריאת-שמע נעשה זיוג אבא ואימא דאצילות ונמשך בבריאה, וכך היא בישיבה, מה שאין כן בתפלת י"ח.

ותדע - מנטילת-ידיים שמתקנים ג' תחתונות דעשייה אף שהידיים הם חג"ת. וכן הציצית להתעטף הראש עד החזה, ותפלין של-יד היא בחינת מוחין מקיפים, וכולם מתקנים ג' תחתונות לבר דבי"ע.

ואף שהם מצות >"⁶⁰ מעשיות, מכל מקום ממשיכים מבחינת עשייה שבאצילות שהיא חיצונית, כמו שכתב ב"עץ חיים" שער מ', דרוש ב'. וציצית-קטן הוא בחינת עבור של חיצוניות, והטלית - יניקה, ותפלין של יד - מוחין דגדלות.

ועוד תדע - מכוונות השמות בברכות המצות, שהן בתפארת-דאצילות ולא דבי"ע.

וכן במקרא שהוא בעשייה. והכוונה הוא בג' שמות תפארת דין"א דאצילות.

ולתורה⁶¹ ולנביאים - בנצח הוד דין"א דאצילות.

ולכתובים - ליסוד דין"א דאצילות.

ולמשנה - שהיא ביצירה, והכוונה היא בשמות דכלים אמצעים דו' קצוות דנוקבא דין"א דאצילות.

ולתלמוד הכונה בשמות דכלים חיצוניות דו' קצוות דנוקבא דין"א דאצילות אף שהתלמוד בבריאה.

והטעם מוכן מה שכתב ב"פרי עץ חיים"⁶², דאיך אפשר דתורה-שבכתב בעשייה - למטה משבעל-פה?

אלא כולם הם באצילות. רק שהמקרא יורדת עד העשייה ומתלבשת שם, והמשנה עד היצירה לבריה, והתלמוד עד הבריאה לבריה, והקבלה עד האצילות לבריה בלי לבוש. דהיינו למי שיוודע להפשיטה מלבושיה עד בחינת אצילות.

אי נמי, היא בחינת אצילות ממש שבשטייה. אף מאחר כי הכוונה בשם מ"ה שהוא שם כלי פנימי דתפארת דין"א דאצילות, והם אינם מלובשים בעשייה כלל - מכלל שהן באצילות העליון

מזונות נמשך מחיצוניות אימא שלמעלה מן"א הנקרא אדם, כמו שכתב בכוונות ערב יום הכפורים.

אך באמת, הלבוש אינו העולם-הבא, אלא שעל ידי זה יוכל לסבול וליהנות מאור אימא שהוא עולם-הבא, מאחר שמלובש בלבוש נה"י שלה. (פנימי ומקיף - אור פנימי למזון, ומקיף ללבוש). דכמו שהעליונים כהמלאכים אינם יכולים לירד למטה לעולם-הזה בלי לבוש תחתון, כך אין התחתונים יכולים לעלות למעלה בלי לבוש עליון. כמו שכתוב בזוהר פקודי (דף רכ"ט, עמוד א', ועמוד ב'), וכן כתוב בהד"א בויקהל (דף ר"י, סוף עמוד ב'): "ואלמלי ההוא לבושא לא יכלי למסבל כו".

ומשום הכי, מי שלבושו חסרים, לפי שלא תקן כל הרע על ידי המצות, צריך להיות בגיהנם לתקן הרע תחלה, כמו שכתוב בזוהר ויחי (דף רכ"ד). ובלאו הכי אי אפשר להיות כלל בעולם-הבא בלבוש חסר, כמו שאי אפשר למלאך לירד לעולם הזה בלי לבוש שלם.

ומה שאמר הסבא (דף צ"ח, עמוד ב') ענין התלבשות בנפש, וכן התלבשות הנשמה ברוח (דף צ"ט, עמוד ב'), היינו לירד למטה ממדרגותם, כמו שכתב בזוהר הרקיע שם (דף פ"ג, עמוד א') בשם הר"ח ו"ו"ל.

והנה, גן-עדן העליון הוא מבריאה. ואתי שפיר הא דתנן: "יפה שעה אחת כו"⁶³, מפני שהזיוג ז"ו"נ הוא באצילות, והמצות ממשיכות מ"ד דאצילות, ושרשן ממוחא-סתימאה דאריך-אנפין המאיר י"ג חיוורתא דגלגלתא" - שרש תרי"ג מצות.

ואף מי שאין לו אלא נפש-דעשייה, הרי זה מעלה מ"ן למלכות-דיצירה במצותיו, ושם הרוחות של הצדיקים מעלים המ"ן שלו ושלדם עד מלכות-דבריאה, ושם הנשמות של כל הצדיקים מעלים כל המ"ן עד מלכות-דאצילות, כמו שכתב ב"עץ חיים" שער ל"ט, דרוש י"א, פרק ז', כי אין שום בירור אלא באצילות, כי היא בחינת חכמה דכללות, ו"בחכמה אתברירו"⁶⁴.

והבירור הוא על ידי זיווג, ואין זיווג להוליד נשמות בבי"ע, כמו שכתב בשער מ"ז, פרק ד' ופרק ה'. ואף שממצות מעשיות לא נעשה לבוש אלא לנפש דעשייה, מכל מקום הזיווג הוא באצילות. כי לכן יורדים בחול כלים דזו"נ דאצילות בזו"נ דבי"ע, כדי לקרר בירורים למטה כל ו' ימי המעשה,

(יורדת⁶⁵ כלי זו"נ דאצילות לעשייה, הוא ליתן כח לנפש-דעשייה להעלות מהקליפות, כמו שכתוב (קהל ח. ט): "אשר שלט האדם באדם כו". רק שבסיוע⁶⁶ התחתונים במצות שהיא אלקות שבנוגה. וזה עולה שלא על ידי נר"נ דאדם, אלא על ידי בחינת אצילות ממש שבבי"ע

⁶⁰ ("בתשובה בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". אבות ד, יז).

⁶¹ (ראה זהר חלק ב, היכלות, רנד סוף עמוד ב. עץ חיים שער יח, שער רפ"ח ניצוצין, פרק ה. שער לט דרוש א).

⁶² (יורדת נראה לי בדרך אפשר שצריך להיות: ירדת - הערת כבוד קדושת אדמו"ר).

⁶³ (רק שבוטיוע: הלשון צריך עיון - הערת כבוד קדושת אדמו"ר).

⁶⁴ (וזתונו: נראה לי בדרך אפשר - מיותר - הערת כבוד קדושת אדמו"ר).

⁶⁵ (שער יז - שער הנהגת הלימוד).

– והוא במעלה על כולם, והכל נברא בעבורו⁷⁴. ולכן נמצא העולם כולו באדם אחד⁷⁵, להורות שהכל נברא בעבורו – "כי זה כל האדם"⁷⁶.

וזהו מאמר רז"ל: "יפה שעה אחת כו"⁷⁷. דהנה בעולם הבא "צדיקים יושבים כו"⁷⁸, והוא רק בחינת "אחוריים", כמאמר (תשא לג, כג): "וראית את אחורי כו", ל"ג. ה"ה. התענוג שמשגי האדם בעבודתו הוא בחינת אחוריים, "ופני" אינו באפשרי להשיג, כי לא יראני האדם וחי" (תשא לג, כ); ועל דרך זה גם הגלוי בגן עדן הוא רק בחינת זיו והארה לבד. ולכן "יפה שעה אחת כו" שהוא המעשה עצמה בלי תענוג וכלי שכל – "מכל חיי העולם הבא" – ד"סוף מעשה במחשבה תחלה".

וזהו גם בן ענן משנה וברייתא: שהמשנה הוא כולל. כמו: "ד' יציאת מעבדות"⁷⁹, וכן "סוכה שהיא גבוה כו"⁸⁰. ויש למצוא טעם לזה, כענין "תכלת דומה לים כו"⁸¹; וגבי סוכה יש טעם – "למען ידעו דורותיכם" – "עד כ' אמה כו"⁸².

אבל הברייתא הוא פרט לבאר המשנה בכל דקדוקים ופרטים. כמו סוכת גנב"ך ורקב"ש⁸³ שאין טעם לדבר, ונראה בחוש שהוא למעלה מהשכל והטעם⁸⁴.

וזהו "אין בכלל אלא מה שבפרט": שאין במשנה – בכלל, יותר מבפרט – הברייתא. ומה שלא נתגלה טעמה – הוא יותר גבוה, כי

⁷⁴ (ראה סנהדרין לח, א (ובפירושו רש"י): אדם נברא בערב שבת. ומפני מה? כו' כדי שיכנס לסעודה מיד (שימצא הכל מוכן ויאכל מאשר יחפוץ). משל למלך בשר ודם שגנה פלטרין ושיכללן והתקין סעודה ואחר כך הכניס אויחין").

⁷⁵ (ראה אבות דרבי נתן פרק לא: "רבי יוסי הגלילי אומר: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בארץ ברא באדם". ראה לקוטי תורה במדבר ה, סוף עמוד א).

⁷⁶ (קהלת יב, יג. ובברכות ו, ב: "מאי פני זה כל האדם? אמר רבי אלעזר: אמר הקדוש ברוך הוא, כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה. רבי אבא בר כהנא אמר: שקול זה כנגד כל העולם כולו. רבי שמעון בן עזאי אומר, ואמרי לה רבי שמעון בן זומא אומר: כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה").

⁷⁷ ("בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". אבות ד, יז).

⁷⁸ ("ונהנין מזוי השכינה". ברכות יז, א).

⁷⁹ (מנחות פרק ג, משנה ז: "ד' יציאות מעבדות זו את זו – שארבעתן מצוה אחת").

⁸⁰ (סוכה פרק א, משנה א: "סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה").

⁸¹ (מנחות מג, ב (ורש"י): "תנא הנה רבי מאיר אומר: מה נשתנה תכלת (שיהדרו הקדוש ברוך הוא למצוה זו) מכל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ולרקיע לכסא הכבוד. זהו חלק א קבא, א.

⁸² (סוכה ב, א: "מנא הני מילי? אמר רבה דאמר קרא (אמור כג, מג): "למען ידעו דורותיכם כי בסכות השבתי את בני ישראל", עד עשרים אמה – אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה – אין אדם יודע שדר בסוכה, משום דלא שלטא בה עינא").

⁸³ (סוכה ח, ב: "תנו רבנן: גנב"ך – סוכת גוים, סוכת נשים, סוכת בהמה, סוכת נותים... סוכת רקב"ש – סוכת וועים, סוכת קייצים, סוכת בורגנין, סוכת שומרי פירות... כשרה, ובלבד שתהא מסוככת בהלכותה. מאי 'בהלכותה'? אמר רב חסדא: והוא שעשאה לצל סוכה").

⁸⁴ (ראה גם לקוטי תורה שיר השירים מא, ב).

ממש. רק שהמקרא מלוכשת בעשייה, וקבלה אינה מלוכשת כלל. וכן המשנה והתלמוד הם באצילות העליון ומלוכשים בבריאה ויצירה עליונה, כי האדם כולו מכל העולמות.

ואף שהפנונה בעסק התורה היא בריאה והתורה עצמה ביצירה, וכן המצוה בלי פנונה – בעשייה. מכל מקום התלמוד עצמו הוא ביצירה, שהוא בחינת רוח שבבריאה. והמשנה עצמה בלי פנונה – ביצירה שביצירה, והפנונה – נשמה לשתייה;

כמו שכתב ב"עין חיים" שער מ"ט פרק ה', עין שם היטב הדק, דמוכח התם גם כן כמו שכתב, שהתלמוד היא בבריאה עליונה. אלא דהיינו דוקא כל מי שנושמתו בבריאה. אבל לנפש דעשייה אפשר היא בריאה ממש שבעשייה. וצריך עיון.

אך זה אינו. שאין לחלק בין נפש לנשמה אלא בפנונה, שהנשמה כפונתה עולה למעלה יותר. אבל לא בלימוד הפשוט עצמו בפשט התלמוד לבד:

— * —

<ז, א>

ויצא יצחק לשווח בשדה⁶⁶

"ויצא יצחק לשווח בשדה כו" (פרשתנו כד, טג):

לבאר זה, דהנה יש משנה וברייתא. וברייתא⁶⁷ – פירוש המשנה, כי המשנה הוא הכלל, וברייתא היא הפרט של המשנה, ו"אין בכלל אלא מה שבפרט"⁶⁸, ולכאורה הברייתא היא למטה מן המשנה, שנושלתשלה יותר למטה. אבל האמת היא שהברייתא גבוה יותר, ד"סוף מעשה במחשבה תחלה"⁶⁹.

דהנה⁷⁰ התורה נשתלשלה למטה אפילו בדבר שקר כגון "זה אומר אני מצאתיה כו"⁷¹. ולפי הנראה היא ירידה למטה מאד. ומכל מקום היא גבוהה, כי "סוף מעשה כו"⁷². וכמשל השפופרת – הנכנס ראשון יוצא אחרון⁷³. וכמו האדם, שהוא סוף כל הנבראים

⁶⁶ (דבור המתחיל ויצא יצחק: תורה אור ריש פרשת שמות [לקמן מט, א]. תורת חיים [שמות ג, א] ואור התורה שם [שמות (פרק א) ח, א]. לקוטי תורה שיר השירים דבור המתחיל "ששים המה" (השני) [מ, ב]. – ציון כבוד קדושת אדמו"ר).

נאמר כנראה בתקופת ליאזני.

⁶⁷ (וברייתא פירוש המשנה: בכתב יד 2068: וברייתא הוא פירוש של המשנה).

⁶⁸ (סנהדרין מה, ב. פסחים ו, ב. יומא כד, א. ובכמה מקומות).

⁶⁹ (נוסח הפיוט "לכה דודי").

⁷⁰ (בכתב יד 2068: וראיה לזה, דהנה התורה).

⁷¹ (בבא מציעא ב, א במשנה: "שנים אוהוין בטלית, זה אומר אני מצאתיה זה אומר אני מצאתיה").

⁷² ("במחשבה תחלה").

⁷³ (בראשית רבה פרשה טג, ח).

טעמי המצות לא נתגלו⁸⁵, ולעיתיד-לבא אם ירצה השם יתגלו.

וזהו "רבי שמעון דריש טעמי דקראי"⁸⁶: שדרש, שמה שנאמר בפסוק טעם של דבר, לא זהו עיקר, רק שיש טעם בזה גבוה יותר למעלה מהטעם. נמצא, שבמצוה שאין משיג בה טעם - הוא יותר גבוה. ומה שמשיג טעם ותענוג הוא רק בחינת אחרונים.

ולא כמו שסוברים העולם שהעיקר הוא הלב, שמשיג תענוג ועובד בהתלהבות, ואינו כן האמת. רק עיקר הוא המעשה בלי תענוג, והלב אינו כי אם סיוע, בחינת "גדפין"⁸⁷.

והנה, משנה נקרא "עיר"⁸⁸, ובחיינתא - בחינת "שדה"⁸⁹, לשון "בר" - חוץ לעיר⁹⁰. ולכאורה, העיר הוא עיקר - שדרים בה בני אדם.

אך נראה מי הוא מתיא אותם? השדה שחוץ לעיר שמביאים משם התבואה! כך הוא הבחינתא מחיה המשנה, ומבארת ההלכה יותר בפירוש היאך לעשות. כי "התנאים מבלי עולם"⁹¹ - שמורים מתוך המשנה⁹².

וזהו "ויצא יצחק לשוח בשדה"⁹³ - הוא לשון דבור ושיחה, ולשון שחייה למטה, מלשון "ושח רום אנשים"⁹⁴. וכן "כאשר יפרש השוחה לשוחות" (בישעה כ"ה)⁹⁵.

⁸⁵ (ראה סנהדרין כא, ב).

⁸⁶ (בבא מציעא קטו, א. ושם נסמן).

⁸⁷ (כנפים. ראה תקוני זהר תקון י (כה, ב), הובא ונתבאר בתנא פרק מ "דחילו ורחימו [אזהבה ויראה] נקראים גדפין דרך משל").

⁸⁸ ("כמאמר ר"ל בתמונה דף י"א) על פסוק "קרית ספר" ביהושע סימן טו, [טו] - דהיינו הלכות התורה, עיין שם בפירושו רש"י בדבור המתחיל "ולכדה [עתיאל] - לקרית ספר, ומאי קרית ספר - הלכות". - אור התורה שמות כרך א עמוד טו).

⁸⁹ (זהר חלק א כז א ועוד (הובא לקמן שמות מט, א): על הכתוב (שמות א, יד) ובכל עבודה בשדה" - "דא ברייתא").

⁹⁰ (ראה מאורי אור ב, נג).

⁹¹ (סוטה כב, א: "תנא: התנאים מבלי עולם. מבלי עולם סלקא דעתך? אמר רבינא: שמורין הלכה מתוך משנתן. תנא נמי הכי, אמר רבי יהושע: וכי מבלי עולם הן והלא מיישבי עולם הן שנאמר "הליכות עולם לו", אלא שמורין הלכה מתוך משנתן").

⁹² (זאת אומרת: למרות שהברייתא היא "בחינת שדה, לשון בר, חוץ לעיר" - אף על פי כן יש מעלה בברייתא לגבי המשנה (בחינת עיר), כי דוקא על ידה נעשה בירור ההלכה לאמיתתה, היינו בירור פסק דין המשנה לאמיתתה (ולא באופן ד"מבלי עולם"), שאז נעשה התוקף ד"טעה בדבר משנה חוזר", היינו שלא שייך ענין של טעות כו'.

ועל דרך המבואר באגרת הקדש (סימן כט) אודות העילוי דתורה שבעל פה (ובפרט ההלכות שבה) לגבי תורה שבכתב - שדוקא על ידי ההלכות דתורה שבעל פה נפעל "גילוי רצון העליון ברוך הוא הנעלם בתורה שבכתב... לכן נקראו ההלכות בשם "תנא" ו"כתרה של תורה", "השונה הלכות מוכט לו שהוא בן עולם הבא" - תורת מנחם התועודיות תשמ"ב חלק ד עמוד 2109).

⁹³ (פרשתנו כד, סג: "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, וישא עיניו וירא והנה גמלים באים").

⁹⁴ (ישעיה ב, יא. "לשון שחיה וכפיפה כמו 'ושח רום אנשים" - לשון הכנעה ושלפלות" - אור התורה חקת התפס-3).

⁹⁵ (ועיין מה שנתבאר בזה על פסוק "תבנה ותכונן עיר סיחון כו" (לקוטי תורה חקת טו, א: "שהוא מענין הסקה והזזה ממקום אל מקום אחר, כמו 'כאשר יפרש השוחה

"בשדה" הוא בר.

ו"לפנות ערב" - לפנות הערב והחשך:

דהנה התורה נשתלשלה בחשך, כמאמר: "במחשכים הושיבני (איכה ג, ו) - זה תלמוד בבלי"⁹⁶, שנשתלשל למטה אפילו בשקר. ולמה הוא כן? כדי לפנות הערב והחשך - "ויהי אור", כמאמר (זכריה יד, ז): "לעת ערב יהיה אור". כמשל מי שרוצה לפנות איזה דבר, צריך הוא לכנוס בתוכה כדי לפנותה, אבל לא שישאר בתוכה.

גם מה⁹⁷ שנשתלשלה התורה ונתלבשה בחשך - טענות שקר, הוא כדי לפנות החשך "לאהפכא חשוכא לנהורא"⁹⁸. וכן העסק בתורה - לדחות החשך והקושיות המסתיר על השכלת הדין האמת לאמתו, ולמצא האמת - גילוי רצון-עליון ברוך הוא⁹⁹:

וזהו "ויצא יצחק לשוח": כי כדי לפנות הערב והחשך ולתקנו, הוא על ידי יצחק, שהוא בחינת פחד¹⁰⁰ ויראת ה'. וכמאמר¹⁰¹: "אם אין יראה אין חכמה כו"¹⁰².

וזהו "האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו"¹⁰³ ונשארו בחשך. אבל באמת כתיב (תהלים יח, יב): "ישת חשך סתרו", שאף שהוא חשך, מכל מקום הוא "סתרו". וזהו לפנות הערב והחשך, ו"לעת ערב יהיה אור", והיינו "ליבון הלכתא"¹⁰⁴. וגם זה פירוש "ברכו¹⁰⁵ בתורה"¹⁰⁶:

— * —

לשחות" (בישעה כ"ה, י"א) דפירושו לשוב במים, שענין השט במים הוא שמוזו ומעתיק את עצמו ממקום למקום", עיין שם).

⁹⁶ (סנהדרין כד, א).

⁹⁷ (גם מה: נראה לי בדרך אפשר שצריך להיות: כך מה - הערת כבוד קדושת אדמו"ר).

⁹⁸ (להפוך החשך לאור. ראה זהר בהקדמה ד, א).

⁹⁹ וכמו שנתבאר על פסוק "והמשכילים זהירו וגו'", עיין שם (תנא, אגרת הקדש סימן כו).

¹⁰⁰ ("ופחד יצחק" - ויצא לא, מב).

¹⁰¹ (אבות ג, יז).

¹⁰² (ועיין בזוהר בראשית, ד' כ"א, סוף עמוד א') (ושם: "תנא נהירו דאזיל לאתחשכא לעת פנות ערב, רוא דלכותא דיצחק לאתקנא האי דרגא. דכתיב: 'ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב', אסתכלותא דערב וחסוכו כלהו לגביה בהאי פנות ערב").

¹⁰³ (יבמות קט, ב. ראה לעיל ז, א).

¹⁰⁴ (ראה זהר חלק ג ברעיא מהימנא בהעלותך קנג א. פינחס רמח, ב. לקוטי תורה שמות שבהערה ראשונה).

¹⁰⁵ (ראה בבא מציעא פה, ב).

¹⁰⁶ (ועיין מה שנתבאר על פסוק "קול דודי" (לקמן נא, ג). ועל פסוק "ששים המה מלכות" (לקוטי תורה שיר השירים מא, ב)).

(אמר הכותב: כל זה מבואר ב"עץ חיים" שער מ"ט פרק ד'. וצריך עיון, כיון שהנר"ן של אדם הראשון היו דאצילות - איך הלבושים היו מבי"ע? ואולי יש לומר דהיינו בי"ע דאצילות. ועין שם הלשון: "לבושי הנפש דאצילות כו". וכן משמע ב"מבוא שער" שער הקליפות, פרק נ',¹⁰⁹ במה שכתב: "וכשמסתלקת אימא מעל בנין, אז זה החשמל נסתלק, ונשאר זו"ן ערומים אדם ואשתו¹¹⁰ כו".

וכן הוא בזה הרקיע כאן, דהלבושים הן מנה"י דאימא. ואם כן, הם מחשמל דאצילות - חיצוניות בינה. ולפי זה, מה שכתוב "בי"ע צריך להיות "בי"ע דאצילות").

וכשחטא נסתלקו ממנו נשמה ורוח, שבהם זיהרא-עילאה, והלבושים לקחתם קליפת-נוגה ונשאר בו נפש. ואף על פי שגם לבושי הנפש דאצילות לקחו החיצונים, חזר השם יתברך ועשה לו מלבוש מחשמל דעשייה כו'. ואחר כך עשה לו גם כן מלבוש אחר מקליפת-נוגה, והם "כתנות עור" (בראשית ג, כא), והראשון הוא "כתנות אור" כו'.

והנה זה בא באמיתות חטא אדם הראשון ב"עץ הדעת טוב ורע" (בראשית ב, ט), כי המלבושים שלו שהם מן החשמל לקחתם הקליפה בגלות על ידי קליפת-נוגה, ואז נתלבש בקליפת נוגה - שהוא טוב ורע - "משקא דחויא" כו'.

נמצא אם כן, כי אחר חטא אדם הראשון נאבדו כל המלבושים שלו, שבו כלולים כל המלבושים של כל בני אדם, דישאל ושבועלם כו'. ואחר שהיו מבושרים חזרו להתערב טוב ברע כו'. נמצא שהמלבוש של כל האנשים הנקרא "גופא דילהון" הוא טוב ורע. עד כאן לשון ה"עץ חיים", שער מ"ט, פרק ד'.

ושם פרק ה' כתב:

והנה, לא נתן הקדוש ברוך הוא תורה ומצות לישראל אלא לברר הלבושים, לברר ולצרף ולהסיר הסיגים מהכסף שהם לבושים של האדם והנשמה, ועל ידי כוונת האדם בתורה ומצות נגמר לבוש נשמה, כנזכר (בוהר) פְּרִשְׁת ויחי רכ"ו. (אמר הכותב: נראה לי שצריך להיות רכו, ב': "לבוש יקר לעילא"¹¹¹). עין "מקדש מלך" (שם).

ועל ידי התורה מודבק לבוש הרוח, ועל ידי המצות מעשיות - לבוש הנפש. נמצא אלו לבושים הנזכרים פְּרִשְׁת ויחי, אין פירוש שנעשה מקדש על ידי תורה ומצות, אמנם מתבררים מהרע שנתערבו על ידי ^{קלט} חטא אדם הראשון, ונעשים חדשים ממש. והבן. עד כאן לשון ה"עץ חיים" ו"מקדש מלך".

נמצא המתבאר מזה, שמתחלת בריאת נשמת אדם הראשון שהיה לו נר"ן דאצילות, ניתן לבושים לנר"ן שלו מחשמל, והוא מבחינת חיצוניות

בסייעתא דשמיא

ביאור על פְּרִשְׁת חיי שרה

מכתב יד קודש אדמו"ר ה'ה'ק'ן נשמתו-עדן בעצמו שב' תורה אור"

מכבוד קדושת אדמו"ר ה'צמח צדק"¹⁰⁷

עיי' "עץ חיים" שער מ"ט פרק ה': נמצא, אלו לבושים הנזכרים פְּרִשְׁת ויחי, אין פירוש שנעשו מקדש על ידי תורה ומצות, אמנם מתבררים כו'.

(ויש להעיר ממה שכתוב ב"אגרת הקדש" (סימן כט) על פסוק "אשת חיל עטרת בעלה", שמבחינת אור זה עצמו (דבחינת "נועם ה" ו"צחחות", ובחינת "שער רישיה כעמר נקא" (דניאל ז, ט) שהם בחינת המשכות מעתיק-יומין) נשתלשל ונמשך ממנו "איזה הארה מועטת כו' שיברא ממנה לבוש אחד כו' להלביש הנפש כו'", הרי שהלבושים נמשכים מהכתר, והיינו על ידי תורה ומצות. וזה לכאורה סותר למה שכתב כאן "אין פירוש שנעשו מקדש כו". ועיין התירוץ לקמן סוף אות ג'.

והנה רבינו ז"ל קיצר בלשונו הזהב במנהגו, וכדי שיובן קצת, צריך להעתיק לשונות הזהר ו"עץ חיים" במה שכתוב בענין לבושים אלו.

זה לשון הזהר פְּרִשְׁת ויחי דף רכ"ד עמוד א':

דתנאי: אינון יומין דבר נש כד אתברי, בההוא יומא דנפיק לעלמא, כולהו קיימין בקיומיהו כו', נחתין ואזהרין לבר נש כל יומא ויומא בלחודו כו'.

תא חזי: כד קריבו אינון יומין קמיה מלכא קדישא, אי הוא זכאה, האי בר נש דנפיק מעלמא סליק ועאל באינון יומין, ואינון לבושי יקר דמתלבשא בהו נשמתיה כו'¹⁰⁸.

וזה לשון ה"מקדש מלך" שם:

זה לשון הרב בסימן ק"י: דע כי אדם הראשון היו לו נר"ן דאצילות, ולבוש הנשמה מחשמל דבריאה, ולבוש הרוח מחשמל דיצירה, ולבוש הנפש מחשמל דעשייה.

¹⁰⁷ (נדפס בהוספות לתורה אור. באחד מכתבי היד נרשם שמאמר זה הוא משנת תקצ"ו הקטעים באותיות מודגשות הם מ"לשון אדמו"ר נשמתו-עדן בעצמו" שנדפס לעיל טו, ג).

¹⁰⁸ (תרגום: שלמדנו: באותם ימים שנברא האדם, באותו יום שיוצא לעולם, כלם עומדים בקיומם כו', יורדים ומזהירים את האדם כל יום ויום לבדו כו').

בא ראה: כשקברים אותם ימים לפני המלך הקדוש, אם הוא צדיק, זה האדם שיוצא מן העולם עולה ונכנס באותם ימים, והם לבושי כבוד שמתלבשת בהם נשמתו כו').

¹⁰⁹ (שער ו חלק ב).

¹¹⁰ (ערומים אדם ואשתו: בראשית ב, כה. ושם: האדם).

¹¹¹ (שם: "דאית פקודי אורייתא דעבדי לבוש יקר לעילא. ואית פקודי אורייתא דעבדי לבוש יקר לתתא. ואית פקודי אורייתא דעבדי לבושי יקר להאי עלמא").

וְעַל (זה מתרץ): **הַיְיָנוּ בְּעֵלְיֵיתָן מִן הַקְּלִיפּוֹת לְהִיּוֹת מִן לְנוֹקְבָא**¹¹³ דין"א. אַבְל וַיִּרְדְּתָן מִשָּׁם לְעוֹלָם-הַזֶּה בְּגוֹף הַחֹמְרִי לְקַיֵּים תוֹרָה וּמִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, וְלֹא תִפְלֶה לְבַדָּה דְרַבְּנָן, הִיא דוּגְמַת גְּלוֹת הַשְּׂכִינָה, וְאֵינוּ אֵלָא לְבָרַר וּלְתַקְּן הַלְבוּשִׁים שְׁלֵהֵן בְּעַצְמָן.

(ופירוש התירוץ, היינו אין הכי נמי שיש נשמות שצריכים בירור עדיין מחמת שנפלו גם כן בקליפות על ידי חטא אדם הראשון, אבל מקל מקום הם מתבררים קודם בואם לעולם הזה.

וזהו על ידי התפלה של התחתונים, באופן שכל נשמה הבאה לעולם-הזה כבר ניתקנה קודם בואה לעולם-הזה, וירידתה לעולם-הזה הוא ¹¹⁴ כמו גלות השכינה לברר לבושים. ובירור הלבושים הוא דוקא על ידי תורה ומצוות מעשיות, ולא על ידי תפלה דרבנן לבדה.

ונראה לי ליתן טוב טעם למה הלבושים בירורם דוקא על ידי תורה ומצוות מעשיות, והעלאת הנשמות מקליפת נוגה דוקא על ידי התפלה?

והענין: כי עצם הנשמה כלולה מעשר ספירות שהן שכל ומדות. ובחינה זו היא בתפלה, שעיקרה שכל ואהבה ויראה בגדולת ה', על כן על ידי תפלה דוקא מתבררים עצם הנשמות. אמנם הלבושים שאינן כמו עצם כח השכל והמדות, רק לבוש להם, והוא כמו בחינת מחשבה דבור ומעשה, שהן לבושי השכל כו', כמו חשמל המלביש לזו"ן כו', לכן מתבררים דוקא על ידי תורה ומצוות, שהן בחינת מחשבה דבור ומעשה. עיין "לקוטי אמרים" חלק א', פרקים ג'ד', והבן).

וּבְשׂוּבָה הכי הוא חיוב יותר על הנר"ן לברר ולתקן לבושיהן - שאי אפשר על ידי אחרים. מה שאין כן להעלות הנר"ן מהקליפות למ"ן לנוקבא דין"א - שנעשה על ידי אחרים, כמו שכתב ב"גלגולים" פרק א', עין שם.

וכפי גודל אותה המצוה או זריזות כו', ומעלה אותה עד הנקבה העליונה כו'. וכן כתב ב"עץ חיים", שער ל"ט (אצלינו שער ל"ח), דרוש י"א, סימן ז': "או המצוה כו'". (וזה לשונו שם:

מ"ן הם מן המלכים דמיתו שבשעויה, והם נתונים תוך הקליפת נוגה כו'. והנה יש שם ב"ן, והוא המברר בירורי המלכים דעשויה. וזהו על ידי שיתוף נפש מצדיק דעשויה. ויורדים עד המלכים ומוציאין אותן משם, ומעלין אותן עד היצירה. ושם הרוח של הצדיקים יורד עד מלכים שביצירה ומוציאם משם, ומברר משם מה שיכול כפי גודל התפלה או המצוה ההיא. עד כאן לשונו לענינו).

וכן כתב ב"פרי עץ חיים" שער א', פרק ו': "כי על ידי המצוות ותפלות כו'". (וזה לשונו שם פרק ז':

דע כי אין לך דבר שאין מבחינת אותן המלכים הזו שמתו כו', ונעשה מהם בחינת הקליפות. ועל כן צריך שימתקנו ויתבררו כו'.

בינה. לכן שרש הלבוש למעלה מהנר"ן שלו שהוא דין"א כדלקמן; ועל ידי חטא אדם הראשון נפלו החשמלים והלבושים הנ"ל בקליפת-נוגה, ועל ידי תורה ומצוות מתבררים הלבושים. וכן בכל אחד ממשאל שנכלל בנשמת אדם הראשון).

(ב) ועיין שער כ"ו סוף פרק א': רק להמשיך אור לתקנם כו', דוגמת גלות השכינה כו'.

(אמר הכותב: ב"עץ חיים" דפוס דובראוונע הוא: שער כ"ה, סוף פרק א'. ופרק ההוא מתחיל ביאור "ענין הצלם באמתות" ואומר:

הנה באדם העליון יש בו ה' בחינת צורות זו בתוך זו, הם נר"ן ח"י, ויש להם חומר המלבישים ונקרא גוף. (והיינו: צורות הם האורות, והגוף הם הכלים). ואמנם אי אפשר לצורה להתלבש בתוך חומר אם לא על ידי אמצעי, הם בחינת הצלם, וגם הוא נחלק לה' בחינות כו'.

והנה על דרך זה הוא באדם התחתון כו', כי הצורה הוא יחנר"ן (= יחידה, וזה נפש רוח נשמה), והצלם גם הוא נחלק לה' בחינות, והוא לבוש הצורה כו'. והצלם הזה הוא יצר טוב ויצר הרע כו'.

ואמנם ידעת גם כן, כי כל המצוות אינם אלא לצרף ולברר הצלם והחומר, אך הצורה אינה צריכה תיקון כלל, ולא הוצרכה להתלבש בצלם וחומר, רק להמשיך בהם אור לתקנם. והבן זה מאד, כי זה סוד¹¹² ירידת הנשמה בעולם הזה - לתקן ולברר, דוגמת "גלות השכינה" לברר ניצוצים שנפלו כנודע. עד כאן לשון ה"עץ חיים" שם.

ועיין שם גם כן פרק ב':

צֶלֶם פְּנִימִי - המפסיק בין הכלים להעצמות והוא הנ"ל; וצלם מקיף - בסוד חשמל כו',

(אולי זהו השייך לח"י (=זוהי, יחידה) שהם מקיפים. אך לא משמע כן ב"עץ חיים" במה שכתב "שחיצוניות נה"י דתבונה לא נכנס בפנימיות, רק מקיף לזו"ן והוא החשמל").

נמצא מבואר מזה, שהנשמה עצמה, בחינת נר"ן, אינה צריכה תיקון, ולא ירדה - רק לברר הלבושים, וזה דוגמת ירידת השכינה לברר ניצוצים.

וְעַל זה הקשה רבינו ו"ל לנפשיה באמרו:

ומה שכתב בשער ל"ט שר"ן מתבררים על ידי התפלות,

(אמר הכותב: אצלינו שער ל"ח. ושם פרק א' נתבאר ענין המלכים שנפלו ונתבררו, רק מ"ן דנוקבא לא נברר. ועל ידי תפלותינו אנו מבררים המ"ן הנ"ל, והוא בחינת הנשמות שנפלו כו'.

ונמצא קשה: דהא הנשמות גם כן צריכים בירור. וגם, שהבירור הוא על ידי התפלה, וקשאי, דלעיל אמר שרק הלבושים צריכים בירור, והבירור הוא על ידי תורה ומצוות ולא תפלה לבדה כו').

¹¹³ ("מ"ן לנוקבא: בתורה אור לעיל טז, ג - מ"מ"ן בננוקבא).

¹¹² (ז"ו: בעץ חיים דפוס ורשא: ט"ד טעם).

כל תפילותינו¹¹⁶ כו'. אָמַנְם בְּכָל תּפִלָּה וּתּפִלָּה, כּפִי כּוֹנֵת הַאֹמְרָה וּכּפִי זְכוּת הַזְמַן אֲשֶׁר אֶז נֹאמְרָה הַתּפִלָּה הַהִיא, כִּךְ מִתְבָּרֵין שִׁיעוֹר קָצוֹב מִהֲרַפ"ח נִיצוֹצִין. עַד כָּאן לְשׁוֹנוּ.

דְּמוּכָח מִכָּאן דִּהִבְרִיר הוּא עַל יְדֵי הַתּפִלָּה דּוֹקָא. וְלַעִיל נִתְבָּאֵר שְׁגַם בִּירוֹר נִר"נ עֲצָמָן שְׁנַפְלוּ בְּקִלְפוֹת הוּא גַם כֵּן עַל יְדֵי מִצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת גַּם כֵּן, רַק שֶׁהוּא בְּחִיצוֹנוּת כּו', וְלָמָּה כָּאן מִשְׁמַע דִּהִבְרִיר רַק עַל יְדֵי תּפִלָּה?
וְעַל זֶה מִתְרַץ:

הֵינּוּ מ"ן עֲצָמָן דְּנוֹקְבָא שְׁנַפְלוּ לְקִלְפוֹת בְּחִטָּא אֲדָם הֲרֵאשׁוֹן. וְלֹא הִנְשַׁמּוֹת שְׁהִיוּ כְּבָר בְּאֲדָם הֲרֵאשׁוֹן, אֲלֵא אוּתָן שְׁלֵא נִכְלָלוּ בוּ, וְהָן בְּחִינַת בִּי"ע שְׁלַפְנֵי הַחִטָּא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּ"גִלְגָּלִים" פָּרָק ז'. אֲבָל אוּתָן שְׁנִכְלָלוּ בוּ, מֵהֵם מִמְשִׁיכִים רוֹב בְּנֵי אֲדָם כְּמַעֲט כּוֹלֵם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב פָּרָק י"ד. וְהֵינּוּ עַל יְדֵי הַזְיוּג שֶׁהוּא מִצּוֹת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שֵׁם פָּרָק ב'.

(וּפִירוֹשׁ הַעוֹלָה מְכַל זֶה, שִׁישׁ ג' בְּחִינּוֹת:

הֵא': מ"ן עֲצָמָן דְּנוֹקְבָא הֵן נִשְׁמּוֹת שְׁלֵא נִכְלָלוּ בְּאֲדָם הֲרֵאשׁוֹן, וְנִפְלוּ גַם כֵּן לְקִלְפוֹת - בִּירוֹר זֶה הוּא דּוֹקָא עַל יְדֵי הַתּפִלָּה. וְלָכֵן עַל יְדֵי הַתּפִלָּה יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת נִשְׁמָה זוֹ לְבָנוּ.

ב': בִּירוֹר נִר"ן שְׁנִכְלָלוּ בְּאֲדָם הֲרֵאשׁוֹן וְנִפְלוּ בְּקִלְפוֹת - אֵלּוּ מִתְבָּרִים עַל יְדֵי תּפִלוֹת וְגַם עַל יְדֵי שְׂאָר מִצּוֹת, רַק שֶׁבְּתּפִלָּה הוּא בְּפִינִיּוֹת כּו'.

ג': בְּחִינַת לְבוּשִׁים שֶׁל נִר"ן שֶׁל כָּל אֲדָם שְׁנַפְלוּ בְּקִלְפוֹת - אֵלּוּ מִתְבָּרִים דּוֹקָא עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצּוֹת. וְלָכֵן הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת חוֹבָה יוֹתֵר מִהַתּפִלָּה, אִף שֶׁעַל יְדֵי הַתּפִלָּה בִּירוֹר בְּפִינִיּוֹת כּו', אֲלֵא מִשּׁוֹם שֶׁזֶה חוֹבָה מִמֶּשׁ עַל נִר"ן שֶׁל כָּל אֶחָד לְתַקֵּן לְבוּשָׁיו, וְזֶה הִיא תְּכִלִּית יְרִידָתוֹ. וּבְחִסְרוֹן הַלְבוּשׁ אִי אֲפֻשֶׁר לוֹ לְהַתְעַלּוֹת כּו'. וְלָכֵן צָרִיךְ לְהִיּוֹת תִּיקוֹן לְבוּשָׁיו, דְּלֹא סָגִי בְּלֹא הַכּו'.

ג) וְעֵינֵינוּ שֵׁם אַחֵר סוּף פָּרָק ל"ה בְּקֶשֶׁר הַחִבְרִים: שֶׁכָּל נִשְׁמָה בְּעִלְיָתָהּ מִהַקְלִיפוֹת צְרִיכָה לְהִיּוֹת לְפָחוֹת מ' יוֹם בְּמַלְכוּת. וְהֵינּוּ שְׁעוֹלָה שֵׁם לִמ"ג עַל יְדֵי מִצּוֹת הַזְיוּג.

וְאִף מִי שְׁאִינוּ מִתְכַּוֵּין לְמִצּוֹה יוֹכֵל לְהַמְשִׁיךְ חַיּוֹת מִלְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּ"לְקוּטֵי תּוֹרָה" עַל פְּסוּק (עֲקֹב ח, ג) "כִּי לֹא עַל הַלְחָם לְבַדּוֹ יִחְיֶה כּו'": כְּמוֹ שֶׁהַלְחָם מַחְיֶה גַם כִּשְׂאוּכָל בְּלֹא בְּרָכָה כְּאֲבִילַת הַעוֹבְרֵי בּוֹכְבִים וּמְזוֹלוֹת כּו'¹¹⁷, עֵינֵינוּ שֵׁם.
(וְזֶה לְשׁוֹנוֹ פְּרִשְׁתַּ עֲקֹב:

וְעַל יְדֵי הַתּפִלָּה וְהַמִּצּוֹת כּוֹלֵם שֶׁל בְּנֵי אֲדָם הַתּחַתּוֹנִים נַעֲשֶׂה הַבִּירוֹר הַזֶּה. וְעַל יְדֵי סִיוַע הִי' סְפִירוֹת עֲלִיוֹנוֹת דְּאֲצִילוֹת כּו'. עַד כָּאן לְשׁוֹנוּ).

וּמָה שֶׁכְּתוּב שֵׁם: "וּבִפְרָט מִן הַתּפִלוֹת כִּי הֵן עֵיקַר וְשִׂרְשׁ כּו'".
(וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שֵׁם:

וְהַעֲנִין: כִּי עַל יְדֵי מִצּוֹת שֶׁל אֲדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וּבִפְרָט מִן תּפִלוֹת הַתּחַתּוֹנִים בְּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהֵם עֵיקַר וְשִׂרְשׁ לְכָל זֶה. וְאִין לֶךְ דְּבָר גְּדוֹל יוֹתֵר לְעַנְיָן זֶה כְּמוֹ הַתּפִלוֹת. וְלָכֵן קָרָאוּ רַז"ל אֶל הַתּפִלוֹת "דְּבָרִים הַעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם"¹¹⁴. וְעַל יְדֵי הַתּפִלוֹת גּוֹרֵם אֲדָם זִיווּג עֲלִיוֹן, וְאֵז מִתְבָּרִים הַמְּלָכִים הַנ"ל, וְעוֹלָם לְמַעְלָה בְּבַחֲנֵי מ"ן, וְשֵׁם הֵם מִתְתַּקְּנִים וּמִתְבָּרִים לְגַמְרֵי. עַד כָּאן לְשׁוֹנוּ).

הֵינּוּ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּ"עֵץ חַיִּים" שְׁעַר מ' (שְׁעַר ל"ט), דְּרוֹשׁ ג': שֶׁהַתּפִלָּה בְּפִינִיּוֹת וְהַמִּצּוֹה בְּחִיצוֹנוּת, אִף עַל פִּי שִׁישׁ בְּהֵם בְּחִינַת מוֹחִין כּו', עֵינֵינוּ שֵׁם.

(רוֹצֵה לומר: שֵׁם נִתְבָּאֵר, דְּבְחִיצוֹנוּת הַעוֹלָמוֹת יֵשׁ גַּם כֵּן מוֹחִין וְשִׁמּוֹת הַנְּזִ"ה כְּמוֹ בְּפִינִיּוֹת, רַק שֶׁהֵן בְּחִינַת חִיצוֹנוּת. וְעַל יְדֵי מִצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת נַעֲשֶׂה בְּחִיצוֹנוּת, וְכָל דִּיבּוֹר וְתּפִלָּה הוּא בְּבַחֲנֵי פִינִיּוֹת).

וְהַלְכָּךְ זִיווּג זו"נ הַנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי מ"ן מִהַמִּצּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּ"טַעֲמֵי הַמִּצּוֹת" בְּסוּף הַהַקְדָּמָה (עֵינֵינוּ שֵׁם דְּבוֹר הַמַּתְחִיל "סוֹד מִצִּיאוֹת הַמִּצּוֹת כּוֹלֵם כּו'": "כִּשְׁהָאֲדָם מְקִיִּים מִצּוֹת עֲשֶׂה גּוֹרֵם זִיווּג דו"נ") - הוּא בְּחִיצוֹנוּת, בְּמִצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת.

(וְרוֹצֵה לומר: דְּלֶהֱכִי כְּתוּב הַ"פְּרִי עֵץ חַיִּים" שְׁעַר א', פָּרָק ז': שֶׁהַתּפִלוֹת הֵן עֵיקַר וְשִׂרְשׁ לְבִירוֹר הַמְּלָכִים יוֹתֵר מִהַמִּצּוֹת, לְפִי שֶׁעַל יְדֵי הַתּפִלוֹת נַעֲשֶׂה הַיְחוּד וְזִיווּג בְּפִינִיּוֹת, וְאֵם כֵּן, מִסְתַּמָּא הַבִּירוֹר גַּם כֵּן מִפְּנִיּוֹת. מָה שְׁאִין כֵּן בְּמִצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁהוּא בְּחִיצוֹנוּת כּו'.

וּמִכָּל מְקוֹם הַמִּצּוֹת הֵן חוֹבָה יוֹתֵר מִהַתּפִלָּה, שֶׁהִי הַתּפִלָּה רַק דְּרַבְּנָן, וּמִצּוֹת - דְּאוֹרִיָּתָא, אִף שֶׁעַל יְדֵי תּפִלָּה הַבִּירוֹר בְּפִינִיּוֹת כּו', אֲלֵא מִשּׁוֹם דְּעַל יְדֵי רַמ"ח מִצּוֹת עֲשֶׂה הוּא תִיקוֹן וּבִירוֹר הַלְבוּשִׁים הַשְּׂיִיכִים לְנִשְׁמָה שֶׁל זֶה הָאֲדָם מִמֶּשׁ הַמְקִיִּים הַמִּצּוֹת, וְתִיקוֹן זֶה מוֹטֵל עֲלָיו דּוֹקָא. מָה שְׁאִין כֵּן עַל יְדֵי הַתּפִלָּה הוּא בִּירוֹר וְהַעֲלָאָה כְּלוֹת הַמְּלָכִים שְׁנַפְלוּ כּו', שֶׁבִּירוֹר זֶה יָכוֹל לְהַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אַחֲרִים).¹¹⁵

וּמָה שֶׁכְּתוּב בְּ"עֵץ חַיִּים" שְׁעַר ל"ט (כְּבָר אֲמַרְנוּ שֶׁבְּדָפוּס דּוּבְרָאוֹנֵעַ הוּא שְׁעַר ל"ח) דְּרוֹשׁ א' וּב': "עַל יְדֵי תּפִלָּה דּוֹקָא".

(הֵינּוּ, מָה שֶׁכְּתוּב שֵׁם דְּרוֹשׁ א': "אֲנוּ מַעֲלִים עַל יְדֵי תּפִלְתָּנוּ נִיצוֹצִים כּו'".

וְעֵינֵינוּ שֵׁם בְּסוּף דְּרוֹשׁ הַנ"ל, דְּאַחַר כִּךְ הוֹצֵרֶךְ לְהִיּוֹת י' הַרוּגֵי מְלוֹכָה, שֶׁהִיא בְּלַתִּי אֲפֻשֶׁר לְהַעֲלוֹת מ"ן דְּנוֹקְבָא רַק עַל יְדֵי זֶה. וְעַכְשָׁיו מִכָּה וּכְהַ תּפִלוֹת¹¹⁵ מְבָרֵין מִ"ן כּו'.

וְדְרוֹשׁ ב' כְּתוּב:

¹¹⁴ (בְּרִכּוֹת ו, ב. וּבִפִּירוֹשׁ רַש"י: כְּגוֹן תּפִלָּה שְׁעוֹלָה לְמַעְלָה).

¹¹⁵ (וְכִן הַתּפִלוֹת: הַלְשׁוֹן צָרִיךְ עֵינֵינוּ קָצַת. כֵּן הוּא בְּבוּךְ בְּאֲבְרוּסֶק - כְּתוּב ד' 17).

¹¹⁶ ("וּכְנֻתֵינוּ הֵם לְבָר וְלַהַעֲלוֹת הַנִּיצוֹצִין שֶׁל ז' מְלָכִים שְׁמָתוֹ שֶׁהֵם רַפ"ח נִיצוֹצִין וְעַל יְדֵי תּפִלְתָּנוּ אֲנוּ מַעֲלִין הַנִּיצוֹצִין הָאֵלּוּ... גַּם נִתְבָּאֵר בְּדְרוֹשׁ א' כִּי אִין בְּנֵי יוֹכֵלֵת לְבָרֵר כָּל הַרַפ"ח נִיצוֹצִין בְּפַעַם אַחַת, כִּי אִם הִיא כֵּן כְּבָר בָּא הַמְשִׁיחַ וְהִיא מִתְקַיֵּים בְּלַע הַפְּנוֹת לְנִצְחָה בְּנִל").

¹¹⁷ (אִינוּ בְּתוֹרָה אֹר הַנְּדַפֵּס לַעִיל. וּכְנֵרָאָה נִשְׁמַט שֵׁם מִירַאת הַצְּנוּר).

נוקבא אין כח זה כו' כיון שעיקרה מבחינת זמן. ועין ב"טעמי מצות"¹²³ התירוץ בענין אחר, ונתבאר זה בפְּרֻשַׁת בא תקע"ב¹²⁴).

והיינו המשכות¹²⁵ האור דלעילא.

(רוצה לומר: מה שכתב ב"עץ חיים" שער כ"ו, פרק א': >מ"א< "להמשיך האור לתקנם", כמו שנתבאר לעיל אות ב').

והן הן ה' חסדים דז"א, שכל רמ"ח מצות עשה תלויים בהם, כמו שכתב ב"טעמי מצות" שם.

(עין בזה ב"אגרת הקדש" (קונטרס אחרון סימן ד) דבור המתחיל "מה שכתב בפרי עץ חיים דבזמן הזה", דמקור הה' חסדים הוא מבחינת לבנונית דאריך אנפין כו').

והנה בזה יש ליישב מה שהקשיתי לעיל אות א', בענין מה שכתב שם שהלבושים אין פירוש שנעשו מחדש על ידי תורה ומצות, רק מתבררים כו', וב"אגרת הקדש" "אשת חיל עטרת בעלה" משמע דנבראים על ידי תורה ומצות. היינו שהמצוה ששרשה בכתר, משם נמשך בחינה לברוא הלבוש כו' - וסתיי אהרדי.

ולפי מה שכתבתי כאן אתי שפיר. דעם היות שהלבושים כבר ישנם, רק שצריכים בירור מקליפת נוגה, מכל מקום בירור זה הוא על ידי אור הנמשך על ידי מצוה הנ"ל שנמשך מהכתר, ונמשך ממנו בחינה לברר הלבוש כו', וזהו ענין בריאת הלבוש כו'.

ועיין מה שנתבאר על פסוק (תהלים קיז, א"ב) "הללו כו', ואמת ה' לעולם", ליישב הא דבמקום אחד אמר שהתורה ומצות הן המשכות מכתר וחקמה, ובמקום אחר אמר שהם לברר קליפת נוגה. ומשם יתיישב גם כן התירוץ כנ"ל.

ואפשר לומר גם כן, דשרש הלבושים שנפלו, יש לומר, קודם נפילתן שרשם גם כן מחיצוניות הכתר. הגם דלקמן יתבאר ששרשם מחשמ"ל שהוא חיצוניות בינה, הרי ידוע דבינה נקרא "עתיקא" לפעמים.

העולה מזה, שבמצות יש גם כן בירור נר"ן. רק עיקר ענין המצות הוא בירור הלבושים, ובירור זה - על ידי ההמשכת מ"ד שנמשך מלמעלה על ידי קיום המצוה).

— * —

כשאוכל בלי ברכה, שלא נתברר¹¹⁸ החיות שבו, וכן אכילת עובדי כוכבים ומלכות¹¹⁹ שהיא בלי ברכה, גם היא תזון חלק הנפש שלו. אלא שלא יהיה התועלת שעשה אל הנפש בלא ברכה כמו התועלת שהיה לו עם הברכה. וכן הענין במצוה עצמה, כי אף שתהיה בלא כוונה תועיל לאדם לעולם הבא גם כן, אלא שאינו בהשוואה גמורה אל מי שעשה בכוונה. עד כאן לשונו.

המכוון מזה, להביא ראיה דגם על ידי מצות יש בירור נר"ן גם כן. ואפילו במצוה שלא בכוונה, כמו היווג שאינו מכוון לשם מצוה, דמכל מקום מברר ומעלה מנר"ן. רק שעיקר ענין המצות הוא תקון לבושים לנר"ן שלו, כנ"ל).

והנה תיקון ובירור הוא על ידי מ"ד דוקא, כי בהדבר לבדו יש בו כח לברר, כמו שכתב ב"פרי עץ חיים" שער א' פרק ו'.

(והוא פרק ז', וזה לשונו:

וזה הטעם שיורדו ז"ן דאצילות ומתלבשות למטה בששת ימי המעשה, ימי החול, כדי לברר בירורין הנ"ל על ידי זיווגם שהם מודווגים שם >מ"א< בהיותם למטה במקומן.

והנה, אין כח בזה רק בן"א בלבד, לפי שהוא הנזכר, ויש בו כח לברר הבירור הנ"ל על ידי זיווגם. ולכן הן ז"ו ימי החול בלבד, כי הו' קצוות דז"א מתלבשים בהם והם המבררים בלבד. עד כאן לשונו.

הרי שהבירור על ידי זיווג, ועיקר הבירור על ידי הנזכר. אם כן, הוא על ידי מ"ד כדפירש רבינו ז"ל. ומה שכתב במקום אחר שהמלכות יורדת לברר בסוד "נתתן טרף כו" (משלי לא, טו), צריך לומר שזה הבירור הוא בכח הז"א המתלבש בה. ועיין על פסוק "ואשה כי תדור כו"¹²⁰. ועל פי הזמר וישב, קפ"ו "אף אל הפרוכת כו"¹²¹).

וכן בירור הלבושים על ידי המצות הוא במ"ד דז"א.

(צריך עיון, אם כן איך הנשים מקיימים המצות?

ויש לומר, היינו כמו שהמלכות "נתתן טרף כו". אולי מהאי טעמא נשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא¹²², כי הזמן הוא בחינה אחרונה, ועיקר הזמן למטה בעשייה, וצריך בירור, והם אין בהם כח לברר.

אך הרי כל המצות גם כן מבחינת יומין, שהלבושים נעשים מהמצוה בצירוף בירור היום?

במקום אחר נתבאר הטעם בענין אחר: דבחינת נוקבא הוא זמן ומקום, והמצוה התלויה בזמן - היינו להמשיך מלמעלה דהזמן בזמן, ובבחינת

¹¹⁸ (נתבאר: בלקוטי תורה להאר"ל: נתעורר).

¹¹⁹ (ענ"כ: בלקוטי תורה להאר"ל: הרשעים).

¹²⁰ (לקוטי תורה מטות פד, ב"ג).

¹²¹ (ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו חלק א עמוד קעז ואילך).

¹²² (קדושים כט, א במשנה. ובכמה מקומות).

¹²³ (בלקוטי תורה להאר"ל פְּרֻשַׁת בראשית. הובא במאמר שבהערה הבאה).

¹²⁴ (מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב עמוד קלו. ושם נסמן).

¹²⁵ (בתורה אור הנדפס לעיל: המשכת).